

Oktatásügy
Svájc

Oktatásügy - Svájc

Az oktatásügy áttekintése

Svájc a maga 41.300 km területével – a német mértékhez viszonyítva – viszonylag kis ország. /Összehasonlításképpen: Baden-Württemberg területe 35.751 km/. Az ország 26 kantonra oszlik, amelyek széleskörű politikai autonómiával rendelkeznek. Svájc politikai rendszerét mindenekelőtt a föderalizmus és a községi autonómia jellemzi. Ez a sajátosság megjelenik az oktatásügyben is. Az iskolai fennhatóság alapvetően a kantonok illetékessége. A kantonok és a községek önállósága – részben – egy relatíve nem egységes oktatási környezethez vezet, így példának okáért különböző időtartamú az iskolakötelezettség is. Ennek megfelelően a népiskola (Primarschule) időtartama 4-5 vagy akár 6 év is lehet.

Svájcot a nyelvi sokszínűsége is jellemzi. 1990-ben a nyelvhasználat a következő képet mutatja: anyanyelvként a lakosság 64%-a a németet, 19%-a a franciát, 8%-a az olaszt és 0,6%-a a rétoromán nyelvet beszéli. A lakosság további 9 %-a más anyanyelvet használ.

Rétorománul csupán Graubünden kanton meghatározott völgyeiben beszélnek. Bár a statisztikai mutatók szerint Svájc népességének kevesebb mint 10%-a beszéli a rétoromán nyelvet, ezzel együtt is a negyedik hivatalosan elismert nyelv.

Az előiskola (Vorschule), illetve az óvoda (Kindergarten) látogatása önkéntes. Ez azonban a kis svájciakat semmiképpen nem a távolmaradásra ösztönzi, a gyermekeknek ugyan is 90%-a látogatja a előiskolai intézményeket. Az ezt követő népiskola a kantonok szerint különböző időtartamú. Az oktatási nyelv elsősorban a négy regionálisan használt államnyelvek egyike, a német, a francia, az olasz, vagy a rétoromán.

Később leginkább a ötödik vagy a hatodik osztályban kapcsolódik ehhez egy idegen nyelv. Az idegen nyelv elsajátítása a felvezető osztályokban tovább bővül.

A tankötelezettség a népiskolára és az alsó középiskolára (Sekundarschule I) oszlik. Az alsó középiskola a népiskola befejezése után következik és 3 – tól 5 évig tart. Ez az iskolafokozat valamennyi tanuló számára egyformán kötelező. Annak eldöntése, hogy valaki érettségit (*Maturát*) akar-e letenni, tehát – Németországtól eltérően – nem az alapiskola befejezését követően, hanem a alsófokú középiskola befejezése után történik.

A jövő szempontjából tehát – mindenekelőtt a képzési cél tekintetében – a felsőfokú középiskola (Sekundarstufe II.) az irányadó.

A fiatalok a különböző iskolatípusok közül választhatnak. Az egyik lehetőség az érettségit biztosító iskola (*Maturitätsschule*), amely nagyjából a német gimnáziumi felső tagozatnak felel meg, és a szabályok szerint négy éven belül érettségit biztosít. A gimnáziumi felső tagozatban a következő öt tagozatos képzési irányt lehet választani: klasszika-filológia (ógörög és latin), nyelvi szakok a latinnal, nyelvi – történelmi szakok, továbbá matematika és természettudományok, valamint közgazdaságtudományok.

Emellett működnek más, általános képzést nyújtó iskolák is (felső középiskolák = höhere Mittelschulen, oklevelet nyújtó középiskolák= Diplommittelschulen) továbbá pedagógus képző iskolák (Schulen für Unterrichtsberufe)

A svájci szakképzési rendszer – a némethez hasonlóan – duális jellegű. A fiatalok a tanulmányaikat az illetékes képző üzemekben végzik, és egyidejűleg szakmai iskolákban is tanulnak.

Az iskolai oktatás a szokásos módon általában két napot vesz igénybe hetente a szakmunkás (tanonc) képzés keretében. Néhány szakma esetében az oktatás – hasonlóan a németországi gyakorlathoz – blokk – kurzusokban történik. Emellett működnek a *kantonok közös szakmai kurzusai*. Ezek a szervezeti formák a számszerűen kevés tanulót érintő csoportok képzését fogják össze a gazdaságosság érdekében.

Néhány szakma esetében alternatív módon lehet tanulni üzemi tanfolyamon, vagy szakiskolában. Azok a szakiskolák, amelyek teljes idejű szakmai képzést kínálnak elsősorban Nyugat-Svájcban és Tessiben találhatóak.

A szakmai képzés 2-től 4 évig tart. A nagyobb szakmákat a nagyüzemek, a kézműipar, a kereskedelem, a bankok, a biztosító társaságok, a szállítás és a vendéglátás, valamint a szolgáltató üzemek, illetve a háztartások számára folyó szakképzés képviseli. Emellett különböző lehetőségek kínálóznak a betegápolási, illetve a mezőgazdasági képzés területén.

Minden fiatal, aki Svájcban a szakmai képzés lehetőségét fontolgatja, találkozik az utazástechnikai tereptanulmányok (triale Lehre) lehetőségével. Ez a forma egy szakmai bevezető kurzus lehetőségét tartalmazza, amelyet a különböző képzési központokban a szakmai szervezetek valósítanak meg. Ennek a kurzusnak az elvégzését ösztönzik a legtöbb, de mégsem valamennyi képzési forma esetében.

A svájci képzési rendszer harmadik fokozata a felsőoktatás (Tertiärstute), amely akadémiai (akademischer Abschluss) és nem akadémiai (nicht akademischer Abschluss) végzettség lehetőségét is nyújtja. Nem akadémiai végzettséget adnak pl. a felső szakiskolákban (höhere Fachschule) és az un. továbbképző intézményekben (Fortbildungseinrichtung) végzett tanulmányok. A felső szakiskolákhoz tartoznak pl. a gazdasági és az igazgatási képzést nyújtó iskolák, vagy a felsőszintű műszaki oktatási intézmények, amelyeken a technikusokat képezik. A terciér fokozaton az *egyetemen kívüli képzési folyamatok* (extra-universitäre Ausbildungsgänge) három éves időtartamú nappali képzéssel a műszaki, a közgazdasági, a közigazgatási, a formázó, és az ipari formatervező vagy a szociális munka szakember utánpótlása területén.

A svájci oktatásügyben újításnak számít a szakfőiskolai képzés (Fachhochschulstudiengang) bevezetése. A Svájci Szövetségi Tanács 1996 október 1-én fogadta el a szakfőiskolákról szóló

szövetségi törvényt (Fachhochschulgesetz= szakfőiskolai törvény), az ezekhez tartozó hatálybalépési és végrehajtási intézkedésekkel. A szakfőiskolák kiépítésével Svájcban egy új intézménytípus jelent meg a főiskolai rendszer kiegészítéseként. Az egyetemi szintű képzéssel együtt egy duális főiskolai rendszer jött létre. A képzési környezet újraformálásának keretében a szakfőiskolák a szakmai tevékenység számára gyakorlat orientált diplomát nyújtó olyan tanulmányokat kínálnak, amelyek a tudományos ismeretek és módszerek alkalmazásának követelményei alapján állnak. Ehhez kapcsolódva az intézmények feladataihoz tartozik továbbképzési rendezvények kínálata, az alkalmazás orientált kutatás és fejlesztés, az ismeret- és technológiai transzfer, különböző szolgáltatások biztosítása harmadik szervezet számára, továbbá az együttműködés bel- és külföldi képző – és kutató intézetekkel.

A szakfőiskolák létesítése Svájcban a jogszabályoknak megfelelően a működő felsőfokú szakiskolákból történik, természetesen alkalmazkodva az új követelményekhez, a bővülő feladatokhoz olyan területeken, mint az üzemtechnológus képzés, az építész és területtervező, a kémiai, mezőgazdasági, gazdasági, szolgáltatási és szakrajzi szakemberképzés.

A szűkebb értelemben vett akadémiai végzettség az egyetemi tanulmányok eredményes befejezésével érhető el.

Svájcban nyolc kantonális egyetem működik: Bazel, Bern, Freiburg, Genf, Lausanne, Neuenburg, St.Gallen és Zürich városokban. Emellett mindenekelőtt különösen jelentős a két szövetségi technikai főiskola Lausanneban és Zürichben, illetve a Szövetség által támogatásra jogosultként elismert főiskolák Luzernben, St. Gallenben, Mendrisioban és Luganoban. Katolikus teológiai akadémiai végzettséget Churban lehet elérni. Ez a főiskola kizárólag teológiai képzést nyújt, és szemeszterenként 50 fiatalat vesz fel.

A tanulmányok befejezése az akadémiai szinten diploma elnyerésével, vagy *licenciátus* (Lizentiat = doktorátust megelőző vagy azzal egyenlő értékű tudományos fokozat, egyetemi végzettség, képesítés középiskolában való tanításra) elérésével történik. A Fribourgi Egyetem teológiai fakultásán a jelöltek a *baccalaureatussal* (= érettségi vizsga, legalsó tudományos fokozat, Franciaországban és néhány más országban- Anglia, USA) hagyhatják el az intézményt.

A promóció (Promotion= a tudományos fokozat odaítélése) befejezése a doktorátus (*Doctorat*) elérését jelenti. Néhány tanulmányi szakon a szakmai képzésbe való belépés előtt egy állami vizsgát kell tenni, ilyenek például az orvosi szakok, a fogorvosi szak, a jogtudományok vagy a gyógyszerész szak. Ezek a szabályozások a Németországban szokásos második államvizsga előírásaihoz hasonlóak.

A befejezett szakmai tanulmányokkal vagy egy szakmai érettségivel (*Berufsmatura*), illetve az érettségi (*Matura*) teljesítésével, és az előírt szakmai tapasztalatok birtoklása esetén jöhetnek szóba – egyebek között – a magasabb szakiskolák, a technikumok, a felső kereskedelmi iskolák a további szakmai képzés számára. A tanulmányok lehetséges

befejezése példának okáért – ahogyan ez Németországban is megszokott – a mester – vagy technikus fokozat elérése.

A jelentkező képzési igények teljesítéséhez három éves szakiskolai programok egész sora is rendelkezésre áll a műszaki tudományok, a gazdasági és az igazgatás, a formázás, a vendéglátás, a háztartástan, továbbá a gazdasági informatika területén. A továbbképzésben részt venni szándékozók az érvényes jogszabályok szerint választhatnak a két-három évig tartó, egész napos kurzusok, illetve a szakma melletti továbbképzés lehetőségei között, amelyek ez utóbbi esetben három-négy évig tartanak. A felsőbb szakiskolába jutáshoz szükséges a pályázó számára a szakmunkásképzésben előírt tanulmányi követelmények teljesítése mellett egy eredményes felvételi vizsga letétele is.

A továbbképzés egyébként a többi között a különböző tanfolyamok keretében is megoldható a nyilvános, illetve a privát iskolák, valamint különböző szervezetek keretében. A munkavállalók számára az üzemen belüli továbbképzési formák is rendelkezésre állnak.

A főiskolai szinten megvalósított továbbképzések a különböző ismeret kiegészítő, bővítő és a már elsajátított ismeretekre épülő tanfolyamok keretében történnek.

TARTALOM

Az oktatásügy áttekintése	2
Az általános oktatási rendszer	8
<i>Képzési lehetőségek a külföldi gyermekek számára</i>	9
A német iskola Genfben	10
Távoktatási rendszer a német tanulók számára külföldön	10
Iskolarendszer	12
<i>A képzés Svájcban: Struktúrák és tanulók</i>	12
Az oktatásügy	12
A föderalizmus	12
Szakmai képzés.....	13
<i>A svájci oktatásügy erős és gyenge oldalai.....</i>	15
Az oktatásügy erős oldalai:.....	15
Az oktatásügy gyengeségei.....	16
Az oktatásstatisztika Svájcban.....	16
<i>Tanulók és egyetemi, főiskolai hallgatók.....</i>	18
Előiskola	18
Kötelező iskola.....	18
A felső középiskola (Sekundarstufe II).....	19
Alsó középiskola (Sekundarstufe I).....	21
A gimnáziumi fokozat.....	21
A felsőoktatás (Tertiärstufe).....	22
A népesség képzettségi szintje.....	22
A szakmai képzés	24
<i>A szakképzés Svájcban: a duális rendszer.....</i>	24
A duális rendszer igazgatása.....	24
<i>A szakmunkásképző iskola (szakoktatás)</i>	26
<i>Az üzem.....</i>	26
A szakiskolai tanulók	28
Az oktatás – egy kulturális dimenzió.....	28
<i>A szakmák megoszlása</i>	30
<i>A képzés időtartama</i>	30
<i>Eredmények és balsikerek</i>	31
A felsőoktatási rendszer	33
Egyetemek, főiskolák székhelyei Svájcban.....	36
▣ <i>Kantoni egyetemek</i>	36
▣ <i>Svájci Szövetségi egyetemek.....</i>	36
▣ <i>Szövetség által támogatott és elismert főiskolák.....</i>	36
▣ <i>Egyéb főiskolák.....</i>	36
<i>Előzetes megjegyzések és általános tudnivalók</i>	37
<i>A tanulmányi - és a vizsgaeredmények beszámítása és elismerése</i>	38
A Svájcban végzett tanulmányok és az elért vizsgaeredmények beszámítása ..	39
Szabadságolás, vagy törlés az anyakönyvből	39

A német tanulmányok folytatása a Svájcból való visszatérés után	39
A felsőoktatásügy Svájcban	40
A főiskolai szint szervezete	40
Az egyetemek	41
Nem egyetemi intézmények	42
A tanulmányok	43
A tanulmányi év	43
A tanulmányi rendszer	43
Áttekintés a tanulmányi irányokról	48
Kiegészítés az áttekintéshez	48
Tanulmányokra bocsátás és beiratkozás	53
A tanulmányokra bocsátás előfeltételei és a felvételi behatárolások	53
Nyelvismeret	57
Felvételi kérelem, beiratkozás	58
Illetékek és finanszírozási lehetőségek	59
Tandíjak	59
Ösztöndíjak és egyéb lehetőségek a külföldi tartózkodás támogatására	59
Szakmai továbbképzés	62
Továbbképzés: iskola az iskola után	62
A felsőfokú szakképzés	62
Egyéb képzések	66
A népesség részvétele a továbbképzésben	66
Jegyzék:	68

Az általános oktatási rendszer

A képzés és a nevelés az egyes kantonokban az autonóm törvényhozás illetékessége alá esik. Ez nem csak az alapiskoláztatásra érvényes, hanem a tanulmányok folytatására is. Ez alól kivételt képeznek a szakmai képzést nyújtó iskolák, valamint a szövetségi műszaki főiskolák Lausanneban és Zürichben. Ennek alapján Svájcban az iskolarendszerek kantonról-kantonra különböznek.

Az általános tankötelezettséget 1874-ben vezették be. Jelenleg ez 8-9 évig tart. A nyilvános iskolák nem kötődnek felekezetekhez. Az iskolák látogatása ingyenes. A tanítás heti 5 napon keresztül történik. A tanítási nyelv a négy állami nyelv. A tanév kezdete valamennyi kantonban ősszel esedékes.

A 4-6 éves gyermekek számára biztosított a lehetőség előiskola (óvoda) igénybevételére. Ehhez kapcsolódik a tényleges iskolalátogatás. A képzési rendszer három fokozatra oszlik: a kötelező oktatásra (nép és alsó középiskola), a felső középiskolára és a felsőoktatásra.

A tankötelezettség a népiskolából és az alsó középiskolából tevődik össze. A népiskola megfelel a német alapiskolának. (Ebben az oktatásban valamennyi tanuló részt vesz a kantonoktól függően 4-től 6 évig tartó iskolalátogatási időszakban.) Felvilágosítást a népiskolákról és az óvodákról a községek iskolai titkárságán vagy iskolai hivatalokban lehet kérni. Itt kell a gyermekeket – adott esetben egy külföldi végbizonyítvány birtokában – a be- és átiskolázáshoz bejelenteni. Az iskola – és az oktatás felügyeletét az illetékes - tiszteletdíjas formában működő - iskola gondnokság látja el. Amennyiben sajátos problémák felmerülnek, biztosított a kapcsolat az iskola elnökével.

A népiskola befejezését követi az átlépés az alsó középiskolába (Sekundarstufe-I), ahol a tanulók képességének és készségének megfelelően három különböző tanulási irány felkínálására kerül sor. Az alsó középiskolában érvényes alapvető elvárások mellett megvizsgálják a további lehetőségeket (reáliskola), illetve a sajátos tantervvel működő (szaktanfolyam, kiegészítő iskola) tanulási irányokat. Az alsó középiskola 3-tól 5 évig tartó képzésre oszlik. Egyes kantonokban kiegészítő iskolai évet is felkínálnak, amelyet szabadon lehet választani.

Erre épül a felsőközépiskola (Sekundarstufe II). Ide tartoznak a gimnáziumok (maturális iskolák), amelyek eredményes befejezése esetén megnyílnak a lehetőségek a főiskolák irányába. A felső középiskola emellett további általánosan képző iskolákat is magába foglal (felsőbb középiskolák), az oktatói szakmákra felkészítő (pedagógusképző) iskolákat, illetve a 2-4 éves szakmai képzést nyújtó iskolákat, amelyek egy szövetségi alkalmassági bizonyítvány elnyerésével fejeződnek be.

Az iskolai továbbtanulásról felvilágosítást a kantonális nevelési igazgatóságok, valamint a községi iskolahivatalok nyújtanak.

A képzési rendszer harmadik fokozata a felsőfokú oktatás (Tertiärstufe). Ide tartoznak a felsőfokú szakiskolák és a főiskolák.

A Lausanneban működő Szövetségi Műszaki Egyetem (EPF – Ecole Polytechnique Fédérale) és a Zürichben működő Szövetségi Műszaki Egyetem (ETH – Eidgenössische Technische Hochschule) mellett kantoniális egyetemek működnek Bazelben, Bernben, Freiburgban, Genfben, Lausanneban, Neuenburgban és Zürichben. Ezen kívül St. Gallenben működik egy közgazdasági és társadalomtudományi egyetem, illetve egy pedagógiai főiskola. Meg kell említeni ezen kívül a Teológiai Fakultást Luzernben és a Teológiai Főiskolát Churban.

Svájc 1991 április 25-én csatlakozott az 1953 december 11-én elfogadott, az érettségi bizonyítványok egyenértékűségét rögzítő Európai Konvencióhoz.

Miközben az egyetemi, főiskolai hallgatók az oktatásban résztvevő valamennyi tanuló és hallgató 11%-át adják – ami megfelel az EU átlagának – a külföldi hallgatók 19 %-os számaránya – összehasonlítva az EU országokkal – lényegesen magasabb Svájcban. Svájcban a felsőoktatási intézmények hallgatóinak 35 %-a nő, ez a számarány az EU államokban több mint 50 %.

Különös jelentőségűek Svájcban a sokszínű és nagy számú továbbképzési intézmények, amelyeket évente a felnőtt lakosság mintegy 40 %-a látogat.

Képzési lehetőségek a külföldi gyermekek számára

Különösen Nyugat-Svájcban nagyszámú privát iskola és internátus található, amelyek általában magas látogatottságot élveznek. Ezekben az intézményekben, amelyeket túlnyomóan külföldi gyermekek és fiatalok látogatnak, bizonyos esetekben jelentős tandíjat kell fizetni. A privát iskolák akkor is a kanton felügyelete alá tartoznak, ha költségvetési támogatásban nem részesülnek.

A német nyelvű Svájcban, ahol a francia nyelv oktatása kötelező, jelentősebb problémák merülhetnek fel iskolaváltoztatás esetén, amennyiben a gyermek már az utolsó tanévét járja, és nem rendelkezik francia nyelvtudással. Ebben az esetben az a megoldás kínálkozik, hogy a család a lehetőségektől függően a német-svájci határ közelében biztosítsa a lakásfeltételeket ahhoz, hogy a gyermek továbbra is német iskolába járhasson.

A német iskola Genfben

Ennek az intézménynek a fenntartója a Német Oktatási Egyesület Genf kantonban. A tanítási nyelv a német, a tanév augusztus végén kezdődik és július elején fejeződik be. Ebben az iskolában, amelyet 1929-ben alapítottak, a Szövetségi Közigazgatási Hivatal részéről (a Külföldi Iskolaiügyi Központból) közvetített német tanárok oktatnak.

A tanulók számára a német tantervek szerint felkínált előiskolai, valamint teljes alap- és gimnáziumi iskolai program rendelkezésre áll. A német iskolai rendszerbe való átmenet szavatolt. Ebből következően az iskola felhatalmazással rendelkezik ahhoz, hogy a Kultuszminiszeri Konferencia részéről kijelölt megbízott vezetésével az érettségi vizsgát, a német érettségi vizsgák előírásai szerint lehetővé tegye.

Az iskola címe:

Deutsche Schule Genf
91, Avenue de Châtelaine
CH-1219 Châtelaine-Genève

Közelebbi adatokhoz ezzel az iskolával kapcsolatban a következő címen lehet hozzájutni:

Bundesverwaltungsamt, Zentralstelle
Für Auslandsschulwesen, 50728 Köln

Távoktatási rendszer a német tanulók számára külföldön

Azok a németek, akik tanköteles gyermekükkel időszakosan külföldön élnek, gyermekük taníttatását a német iskolák számára külföldön biztosított távoktatási intézményekben tudják megoldani. A távoktatási képzés valamennyi programját az Állami Távoktatási Központ megvizsgálja és engedélyezi, ezek megfelelnek a belnémet tanítási céloknak és irányelveknek, és lehetővé teszik a távoktatásban résztvevő tanulók ismételt bekapcsolódását bármely iskola munkájába Németországban. A tananyagot úgy tervezik, hogy az a kiegészítő oktatást is szolgálhassa (pl. a német szakon), amennyiben a tanuló az adott helységben egy olyan iskolába jár, ahol a tananyag nem, vagy a német viszonyoknak nem teljesen megfelelő kínálatot nyújt.

A távoktatási szervezet két részből áll, éspedig egy első részből az előiskolák és az alapiskolák tanulói számára a 4. osztályig, és egy második részből, amely az 5-10. osztályt fogja át.

Oktatásügy

Svájc

Az 5. osztálytól a tananyag differenciálódik a felső- és reáliskolák, később a gimnáziumok oktatási egységei számára.

Új igény bejelentése a távoktatásban való részvételhez mindenkor lehetséges, és pedig az előiskola és az 1-4 osztály esetében a következő címen:

Deutsche Fernschule
Sportfeld 2.a
35398 Giessen
F.:/0641/ 22526
Fax: /0641/ 22604

Az 5-10 osztály esetében a reáliskolákban és a gimnáziumokban szervezett kiegészítő programokra a következő intézményekben lehet jelentkezni:

Institut für Lernsysteme (ILS)
Doberaner Weg 6-8
22143 Hamburg
Postanschrift:
Postfach 730333
22123 Hamburg
F.: /040/ 67 5001-0

Ezekben az intézményekben kaphatók információs kiadványok, jelentkezési nyomtatványok, a szerződési feltételek, költségek feltüntetésével.

Iskolarendszer

*Iskolatípusok
Iskolafokokozatok
Az egyes iskolafokokozatok időtartama*

A képzés Svájcban: Struktúrák és tanulók

Paul Amacher, a Szövetségi Statisztikai Hivatal Iskolai és Képzési szekciójának vezetője.

Az oktatásügy

Tekintettel arra, hogy az oktatási, képzési rendszer kantonról – kantonra különböző, készítettünk egy leegyszerűsített ábrát. Ez az ábra az intézményes képzésre korlátozódik: mindenekelőtt leegyszerűsíti a sokszínű struktúrát, elsősorban a közép-és felsőfokú (Sekundar – und Tertiärstufe) oktatás alakulását. Emellett az általános és a szakmai képzést szolgáló ismeretbővítő és új képzettséget nyújtó kurzusok növekvő kínálata áll rendelkezésre, amelyeket gyakran az üzemek részéről vagy magukban az üzemekben valósítanak meg.

Svájcban az előiskola (óvoda) igénybevétele önkéntes. Kilenc,- vagy helyenként tíz éves iskolalátogatás után kerülnek a tanulók a felső középiskolai beiskolázásnál választás elé, amikor is az érettségit nyújtó iskola, - amely a főiskolához való „csatlakozó utat” jelenti, vagy a szakiskola,- amely az üzemekkel együtt a szakmai alapképzést biztosítja, és a diplomát nyújtó középiskola, amely meghatározott szakmai képzésre készít elő-, között választhatnak. A terciérfokú egyetemi és főiskolai mellett egymás után kialakultak a felsőfokú szakmai képzés különböző formái. A pedagógusok kantonoktól függően, illetve az oktatási fokozat szerint a felső középiskola, vagy a felsőoktatás keretében kapnak felkészítést.

Az oktatásügyet Svájcban két sajátosság jellemzi: a föderalizmus és a szakmai képzés.

A föderalizmus

Szövetségi szinten több hivatal és egyéb szervezet gondoskodik a képzési - és a tudományos feladatok megoldásáról, szövetségi szintű nevelési – vagy oktatási minisztérium Svájcban nem működik. Az iskolai fennhatóság alapvetően a kantonok illetékessége, ebből következően mind a 26 kantonban, annak politikai, gazdasági és kulturális adottságai alapján önálló képzési rendszer működik. Bár létezik egy általános, valamennyi rendszerre egységesen érvényes szabályozás (az osztályok és az iskolaévek szerinti tanítás, az iskolafokokozatok, az iskolakezdet), a sokszínűség azonban igen nagy.

Oktatásügy

Svájc

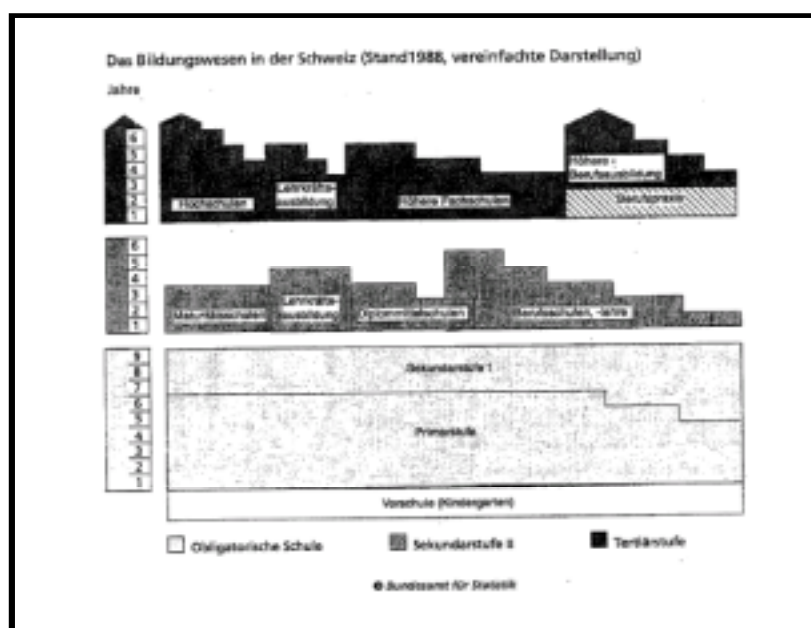
Ez mindenekelőtt a kötelező iskolai képzésben követhető nyomon: kantonok szerint a népiskola 4-5 vagy 6 évig tart, az alsó középiskola kettő, három vagy négy iskolatípusra tagozódik a követelményektől függően, de az összes tanórak száma is 7200 és 9000 óra között változik a kötelező oktatás keretében. Több hasonlóságot mutatnak egymással a kötelező képzés utáni formák, nem utolsósorban azért, mert a szakképzési törvényeket a Szövetség fogadja el és a beiratkozási feltételek mindkét svájci szövetségi műszaki főiskolán, továbbá az orvosi tanulmányok esetében rögzítettek. Ilyenformán elérhető a kantonális érettségít nyújtó iskolák tanterveinek harmonizálása. A felsőfokon a kínálatot a hét kantonális egyetem biztosítja (Bázel, Bern, Freiburg, Genf, Lausanne, Neuenburg, Zürich városokban), valamint a St. Galleni Főiskola (HSG) a közgazdaság, a jog, és a társadalomtudományok szakterületein.

Szakmai képzés

Tíz fiatalból mintegy heten a kötelező iskolai tanulmányok befejezését követően a szakmai képzést, közülük legtöbben egy szakoktatást választanak. Ezek a fiatalok egy üzemben gyakorlati képzésben részesülnek és ez az elméleti képzést a szakiskolában kapják (duális rendszer). A képzési idő kettőtől négy évig tart. Több mint 400 szakma elsajátítására vannak jogszabályok. A szakmai képzés mellett a fiatalok számára a nappali tagozatos szakiskolák, valamint az oktató- és tanműhelyek is nyitva állnak.

A szakmai alapképzést követően öt fiatalból mintegy négy kereső foglalkozást vállal. Az ötből egy ugyanakkor folytatja tanulmányait a felsőoktatásban. A kiegészítő képzés egy egész napos felsőbb szakiskola látogatásával három év alatt valósulhat meg, vagy sorra kerülhet a felkészülés egy felsőszintű szak- vagy szakmai vizsga letételéhez. Ezekben az esetekben a vizsgára bocsátás előfeltétele legkevesebb két éves szakmai gyakorlat a képzés után. A vizsgaelőkészület – általában munka mellett – hat évig tarthat.

Az oktatásügy Svájcban (1998. évi állapot, leegyszerűsített ábrázolás.)

Oktatásügy

Svájc

Berufspraxis	szakmai gyakorlati tevékenység
Berufsschulen lehre	szakmunkásképző iskolák, tanfolyamok
Diplommittelschulen	oklevelet nyújtó középiskolák
Hochschulen	egyetemek, főiskolák
Höhere Berufsausbildung	szakmai gyakorlati tevékenységre épülő felsőfokú szakképzés
Höhere Fachschulen	felsőfokú szakiskolák
Lehrkräfteausbildung	pedagógusképzés
Lehrkräfteausbildung	tanár (pedagógusképzés)
Maturitätsschulen	érettségit nyújtó iskola
Primarschule	elemi iskola
Schundearstufe I	alsó középiskola
Vorschule (Kindergarten)	előiskola (óvoda)

□ = kötelező iskola

▣ = felső középiskola

■ = felsőoktatás

A svájci oktatásügy erős és gyenge oldalai

Azok a mélyreható változások, amelyek az oktatásügy társadalmi környezetében folyamatosan végbemennek, a feladatok újrafogalmazását igénylik. Ennek érdekében a kantoni nevelési igazgatóságok létrehozta egy bizottságot, amely megbízása szerint irányelveket dolgoz ki egy jövőbeni reformpolitika számára. „A holnapi képzés Svájcban” c. jelentésben (Bern, 1990) különböző szakértői interjúk és vélemények, továbbá irodalmi elemzések találhatóak egy képzési reform kidolgozásának irányelveiről, amelyek jelenleg az igazgatók és a munkában érintett szakmai körök részéről viták tárgyát képezik. Néhány pontban kívánjuk összefoglalni ezeket a fő hangsúlyokat, jól tudva, hogy ez az összefoglaló a nagyon komplex valóságról csupán egy hézagos kép felvázolására vállalkozhat.

Az oktatásügy erős oldalai:

- Kötelező iskola:
Valamennyi gyermek, nemétől, vallásától és nemzetiségétől függetlenül akkor is, amennyiben testileg károsult, szociálisan hátrányos helyzetű, vagy esetleg távoli területen él, hozzávetőleg tíz évig a kötelező iskola tanulója. (A legkevesebb egy éves előiskolát beszámítva.)
- Az infrastruktúra minősége:
Valamennyi, vagy minden közeli község - köszönhetően a költségvetési pénzügyi támogatások kiegyenlítő funkciójának - rendelkezik iskolai építménnyel. Az iskolai épületek, a közlekedési lehetőségek, a technológia és az oktatási eszközök valamennyi fokozaton igen jó minőségűek.
- A tanerő képzése és státusza:
A tanerő alapképzése nagyon magas minőségi szinten történik, a továbbképzés permanens követelmény. Összehasonlítva más országokkal a jövedelmük és a társadalmi megbecsülésük igen magas, és kiépült a pedagógusok beleszólási joga az igazgatásba, valamint a neveléspolitikai alakításába.
- Decentralizálás és polgárközelség:
A föderaliztikus szervezet lehetővé teszi a széles körű összhangot a regionális igényekkel. A kötelező iskolában számos tevékenységet (igazgatás, felügyelet) a laikusok végezték, a milícia (polgárőrség) keretében.
- Szakmai képzés:
A szakmai képzés magas szintű és nagymértékben gyakorlatorientált. Ennek ellenére lehetővé teszi a felsőszintű továbbtanulást is. A szakképzés jelentősége az oktatásügyön belül abból adódik, hogy a fiatalok 70%-a szakmai képzettséggel fejezi be középiskolai tanulmányait, és csupán 15%-a jár az általánosan képző iskolába.

Oktatásügy

Svájc

- Az egyetemek:
Az egyetemek nagy számú tanulási és kutatási lehetőséget kínálnak. Infrastruktúrájuk viszonylag szolid, és a felsőoktatás helyileg lefedi az ország egész területét.
- A külföldi fiatalok:
Svájcban minden hatodik gyermek külföldi nemzetiségű, amely összehasonlítva más országokkal relatíve magas arány. Az a törekvés, hogy ezeket a gyermekeket integráljuk, félelmet indukál, különösen ha még nem minden probléma megoldott.

Az oktatásügy gyengeségei

- Az oktatásügy kapcsolódása az élet más területeihez:
A képzőintézmények, azok szervezete, tanterveik és mindenekelőtt az intézmények életritmusa mind távolabb kerülnek az élet olyan területeitől, mint a munka, a szabadidő és a család.
- Túlterheltség a tanulási célok és tartalmak következtében:
A programok permanensen túlterheltek a kötelező anyagok miatt. A képzési intézmények jelenleg tanácsadó, gyógyító és megelőző funkciókat egyaránt gyakorolnak. Az igazgatási feladatok tovább növelik az oktatószemélyzet túlterheltségi érzését. Ezeket mind a tanulók, mind a szülők egyaránt érzékelik.
- Hiányzó koordináció a képző intézetek között:
Az oktatásügy egyes részeinek dinamikája, elvei és keretfeltételei Svájcban csak ritkán azonosak, vagy koordináltak, ebből következően nagy a szakadék az általános és a szakmai képzés között.
- A reformok: drágák és nehezek.
Hosszú idő (olykor több évtized) telik el egy projekt kidolgozása és megvalósítása között.
- Az oktatás kutatás nem elegendő:
Svájcban nagyon kevés kutatóintézet foglalkozik a képzés ügyével. Ezen túlmenően hiányzik az aktív együttműködés a döntésekben érdekelt egyetemi és más intézetek és kutatói helyek között.

Az oktatásstatisztika Svájcban

„A statisztikák jelenlegi állása, az oktatáskutatás és ebből következően az átfogó elemző vizsgálatok sok kívánni valót hagynak maguk után.” Így értékelték a helyzetet a OECD szakértői Svájc oktatáspolitikájának 1990-ben sorra került elemzése alkalmából. Svájc nemzeti szinten rendelkezik a tanulók helyzetére vonatkozó alapvető statisztikai adatokkal, és az ebből levezetett – a népesség képzettségi állapotára vonatkozó – prognózisokkal (a mikrocenzus adatainak feldolgozása alapján). A regionális szinten néhány kantonban kiépültek az adatbankok és /vagy azok a kutatási egységek, amelyek az ott jelentkező egyes kérdések sokoldalú megválaszolását lehetővé teszik.

Oktatásügy

Svájc

A tanulók és felsőoktatási hallgatók 1989/90.

Iskola fokozatok	Tanulók és hallgatók				ISCED osztályozás
	Tanulók összesen	Ebből nők %	Külföldiek %	Magániskolában %	
Előiskola	136 845	48,5	18,6	5,2	0
Kötelező iskolák	702 277	48,7	18,0	3,4	1+2
Népiskola	394 061	49,1	17,1	2,4	
Alsó középiskola I.	273 221	49,3	17,2	5,0	
Speciális iskolák	34 995	38,4	34,6	1,9	
Felső középiskola II.	304 185	45,0	14,4	6,8	3
Érettségít nyújtó iskolák (matura)	52 973	47,8	13,8	10,1	
Ped.képző iskolák	7 656	79,6	2,6	2,3	
Diplomát nyújtó középiskolák	6 437	76,8	15,1	11,9	
Egyéb ált. képző iskolák	5 676	61,4	19,7	31,0	
Szakmai képzés	228 859	42,0	14,7	5,5	
Egyéb tanulási lehetőségek	2 584	38,9	25,9	1,4	
Felsőoktatás	132 767	34,1	15,8	20,2	5,6,7
Főiskolák, egyetemek	83 277	37,7	18,3	--	6+7
Felsőfokú szakiskolák ¹⁾	14 667	14,6	10,0	1,2	5
Technikumok	4 143	3,0	11,0	18,8	5
Előképzők felsőfokú szakvizsgára vagy szakmai vizsgára ²⁾	14 466	22,1	8,8	23,0	5
Egyéb intézmények	16 214	51,7	15,3	35,2	5
Meghatározatlan	6 354	53,2	89,4	96,8	9
Összesen	428				

¹⁾ Höhere Technische Lehranstalt (HTL) – felsőfokú műszaki technikum, Höhere Wirtschafts- und Verwaltungsschule (HWW) – felsőfokú gazdasági és igazgatási iskola, Höhere Hauswirtschaftliche Fachschule (HHF) – felsőfokú háztartási szakiskola, Höhere Fachschule e für Gestaltung (HFG) – felsőfokú formatervező (formázó) szakiskola, Höhere Fachschule für Soziale Arbeit (SASSA) oder Sozialpädagogik (SAH) – felsőfokú szociálismunkás képző szakiskola, vagy szociálpedagógiai képzőintézet.

²⁾ A szakmai szövetségek vagy a szakiskolák képzési szervezete.

Külföldiek: a tanulók bő egyhatoda külföldi nemzetiségű. Nemzetközi összehasonlításban ez a számarány a magasabbakhoz tartozik.

Magániskolák: ez a kategória valamennyi olyan magániskolát felölel, amely szubvenció nélkül működik. Ennek különös jelentősége egyedül az egyetemen kívüli főiskolai terciér fokozatú képzésben adódik (ISCED 5), ahol ezek az intézmények a szakmai továbbképzés területén gyorsan fejlődő kínálatot nyújtanak.

Tanulók és egyetemi, főiskolai hallgatók.

1989/90-ben Svájcban 1,3 millió személy, - vagy másként a népesség egyötöde - vett részt egy teljes vagy részidős képzésben, amely a minimum követelmények szerinti időtartamot ölelte fel (legkevesebb egy év), és megfelelő tartalommal, programmal és meghatározott céllal szervezett tanfolyamon történt. 840 000 gyermek járt óvodába vagy kötelező iskolába. A felsőfokú középiskolai oktatás mintegy 300 000 fiatalt fogott át, kb. 140 000 személy képzése folyt a felsőoktatásban (ISCED nívó 5,6,7), közülük 83 000 –en egyetemeken vagy főiskolákon tanultak.

Előiskola

Annak ellenére, hogy az óvodai oktatás nem kötelező, az iskola megkezdése előtt csupán a gyermekek 2 %-a nem veszi igénybe ezt a lehetőséget. A gyermekek kétharmad része két évig jár óvodába.

Kötelező iskola

1964 és 1978 között a születések száma több mint 25%-kal csökkent. Ennek következtében a 80-as évek végéig a tanulólétszám is csökkent, ettől kezdve a születések száma enyhén emelkedő, ami a 90-es évek helyzetét befolyásolja. Tekintettel arra, hogy a gyermeklétszám csökkenésének időszakában a tanszemélyzet létszáma gyakorlatilag a korábbi szinten maradt, az osztály átlagléttszámok figyelemre méltó módon csökkentek. Ebben az időszakban az átlagos osztálylétszám 18-19 főre csökkent, szemben a 70-es évek elejének 24-25 fős átlag osztálylétszámaival. A 30 gyermeknél nagyobb létszámú osztályok száma ennek következtében igen ritka jelenség lett.

Svájcban a kötelező iskolai tanítás befejezéséhez semmilyen vizsga nem tartozik.

A felső középiskola (Sekundarstufe II)

Az átmenet a kötelező alsó középiskolából a felső középiskolába nem egy meghatározott életkorban történik, a fiatalok 15-16 vagy 17 éves korában kerül erre sor. Az uralkodó véleményekkel ellentétben úgy tűnik, hogy a fiatalok többsége mind kevésbé megy direkt módon a kötelező iskolából a felső középiskolába továbbtanulni (érettségit nyújtó iskolák, szakmai képzésű iskolák). Egy Zürichben készült felmérés azt mutatja, hogy a fiatalok közel 60 %-a a szabadon választható, illetve a kötelező képzés közé egy „gondolkodási szünetet” épít be tanulmányaiba, amely gyakran a korábbi szelekciós hibák korrekcióját teszi lehetővé. Ebből következően az iskolalátogatottsági számarányokra vonatkozó nyilatkozatok relativizálódtak. Az előzetes közlések a 16-19 éves korcsoporthoz tartozók esetében 1989-90-ben csupán 77 %-os tanulói számarányt jeleztek, végezetül azonban ennek az évjáratnak a 90%-a eredményesen fejezte be tanulmányait egy érettségit nyújtó iskolában, vagy egy több éves időtartamú szakképző intézményben.

(.....)

Oktatásügy

Svájc

Kötelező iskolák: tanuló - és osztálylétszámok kantonok szerint 1989/90-ben

EDK régió ¹⁾ kanton	Tanulók			Osztálylétszámok	
	Összesen	Ebből		Primer fok	Szek. Fok. I.
Idegen nyelvű ²⁾ %		Spec.tantervű osztályok %			
Nyugat – Svájc és Tessisn	196 517	20,3	3,7	17,9	18,4
Freiburg	22 977	16,4	3,7	18,5	19,4
Tessin	26 439	12,1	1,5	17,7	20,0
Waadt	58 075	21,7	4,3	18,2	17,2
Wallis	29 121	9,3	3,8	17,7	19,3
Neuenburg	16 063	19,1	4,4	17,3	19,1
Genf	36 089	38,8	4,1	18,5	17,5
Jura	7 753	7,2	2,2	15,5	20,3
Belső-Svájc	69 344	8,7	5,4	19,7	17,6
Luzern	35 495	9,5	5,6	20,1	18,3
Uri	4 228	4,5	3,6	17,9	15,7
Schwyz	13 100	7,9	3,8	19,5	19,4
Obwalden	3 674	3,7	5,5	21,0	16,6
Nidwalden	3 730	2,9	5,0	18,5	15,5
Zug	9 117	13,1	7,8	19,4	15,7
Észak-Svájc	216 804	14,2	5,5	18,6	18,5
Bern	100 018	10,4	4,1	17,4	19,1
Solothurn	23 758	14,0	7,1	19,6	16,2
Bázel-Stadt	14 639	33,6	11,3	20,1	18,7
Bázel-Landschaft	23 235	16,2	5,8	19,7	19,3
Aargau	55 154	15,1	5,6	20,6	18,3
Kelet – Svájc	219 612	15,8	5,5	19,6	16,3
Zürich	108 685	18,6	5,5	19,4	16,0
Glarus	4 224	19,0	4,6	20,4	14,4
Schaffhausen	7 375	15,0	7,3	20,9	16,0
Appenzell A.-RH	5 638	8,8	3,7	20,9	16,5
Appenzell f.-RH	1 749	5,3	3,3	21,3	17,1
St. Gallen	49 427	11,9	6,8	20,2	17,7
Graubünden	18 397	15,2	3,9	16,8	14,4
Thurgau	24 117	13,7	4,5	21,5	17,5
Total	702 277	15,9	5,0	18,9	17,7

¹⁾ EDK= Schweiz. Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren = a Katonai Nevelési Igazgatók Svájci Konferenciája
²⁾ A tanulók anyanyelve nem azonos a tanítási nyelvel

Idegen nyelvűek: Idegen nyelvűek azok a tanulók, akiknek anyanyelve nem azonos a tanítási nyelvvel. Ez mindenekelőtt a külföldi gyermekeknél és fiataloknál fordul elő. Az idegen nyelvűség nem lehet (nem szabad, hogy legyen) nehézségek okozója az iskolában.

Osztálylétszám: A 70-es évek elején megkezdődött a tanulók létszámának csökkenése, és ez a 80-as évek végéig tartott. Tekintettel arra, hogy a tanszemélyzet száma ebben az időben csak kis mértékben került leépítésre, az egy osztályra eső tanulók száma átlagosan 24-25-ről ebben az időszakban a jelenlegi 18-19 főre csökkent.

Alsó középiskola (Sekundarstufe I)

Azoknak a szelekciója, akik majdan akadémiai babérokra vágnak, a helvéci oktatásban nagyon korán kezdődik. A legtöbb tanuló számára az első tanulási elágazás már a népiskolából az alsó középiskolába sorra kerülő átlépésnél jelentkezik (kantonoktól függően a 4. és 6. tanév illetve a 11 és 13 éves kor között). Alapvetően itt válnak el egymástól a továbbtanulás útjai: az egyik út a „növekvő igények” alapján a közép-, a megyei – vagy a progimnáziumi - iskolák irányába vezet, amelyen nyitva áll a lehetőség a gimnáziumok felé, a másik út az „alapvető igényekkel” a reál- vagy felső iskolák irányába visz. A két képzési típus közötti átjárhatóság növelését szolgáló erőfeszítések ellenére is a legtöbb gyermek életében ez az iskolai szelekció visszafordíthatatlan folyamatokat indít el. Ebben az időszakban a gimnáziumba (és ezáltal a felsőoktatáshoz) vezető út még a tanulók mintegy 60%-a számára nyitva áll.

Ez a számarány az alsó középiskolából a felső középiskolába sorra kerülő átlépésnél drasztikusan csökken. A tanulók szűk háromnegyed része ebben az időpontban egy szakoktató (szakmunkásképző) iskolát választja. Svájcban átlagosan kevesebb, mint a tanulók egyhatoda kerül egy érettségit nyújtó iskolába, gimnáziumba vagy líceumba (líceum = állami középiskola).

A gimnáziumi fokozat

A svájci érettségit nyújtó iskolák kizárólagos célja tanulóikat az egyetemi továbbtanulásra feljogosító érettségivel (matura) felruházni. Aki érettségi bizonyítvánnyal rendelkezik, annak elvileg szabad az út valamennyi felsőoktatási intézmény irányába. Az érettségit nyújtó iskolák Svájcban kifejezetten általánosan képző oktatást adnak, egy humán képzési ideál szellemében. A vonatkozó rendelkezés az érettségi bizonyítványt, mint a főiskolára jutás feltételét explicit „az alapvető ismeretek biztos birtoklása” igazolását definiálja, és nem oly módon, mint „lehetőség szerint előrelendítő” szakismeretet. A vizsgakatalógus legkevesebb tíz szakot tartalmaz. Az érettségiig tartó tanulmányi idő összesen legkevesebb 12 tanévben rögzített. Svájcban öt – szövetségi szinten elismert – érettségi típus létezik:

- A típus: klasszika-filológia, ógörög és latin súlyponttal,
- B típus: nyelvszakok, latin súlyponttal,
- C típus: matematika és természettudományok súlyponttal,
- D típus: nyelvi-történelmi szakok súlyponttal,
- E típus: közgazdaságtudományi súlyponttal.

Oktatásügy

Svájc

Az olyan további érettségi típusok, mint a kereskedelmi-, műzsai, vagy pedagógiai-, szociális érettségik Svájcban nincsenek elismerve, ebből következően nem biztosítanak behatárolás nélküli lehetőséget semmilyen főiskolára.

A 80-as években Svájcban évente mintegy 12 000 fiatal tette le sikeresen érettségi vizsgáját. Ez megfelel az 1989-ben azonos évjáratú lakónépesség 13 %-ának. Ez az összsvájci számarány azonban kantonok és nyelvi régiók szerint jelentős mértékben változik. A német nyelvű kantonokban a számarány 6-21 % között hullámzik, a francia nyelvű kantonokban és Tessinben 13-27% között.

(.....)

A felsőoktatás (Tertiärstufe)

Öt érettségivel rendelkező fiatal közül négy közvetlenül, vagy a későbbiekben a felsőoktatásban folytatja tanulmányait. Egy meghatározott időtartamú felsőoktatási tanulmányt követően – amely az egyetemek és szakok szerint változik – három hallgatóból ketten leteszik az első egyetemi záróvizsgálataikat, ami az évjárat mintegy 7 %-ának felel meg.

Öt fiatal közül általában egy esetében a szakmai képzés befejezése után a tanulmányok folytatására kerül sor egy magasabb szintű képzés keretében, ahol részben több éves szakmai gyakorlatot is produkálni kell. Ezeknek a fiataloknak mintegy 55 %-a munka mellett képezi magát, és ebből következően a képzési – és oktatási formák választékának nagy számából tud profitálni. A többiek felsőfokú szakiskolák nappali tagozatain tanulnak, amelyek közül a 3 éves időtartamúak a nemzetközi keretekben az egyetemi fokhoz sorolhatók.

A népesség képzettségi szintje

A munkaerőpiac fejlődése magával hozza az új szakmai kvalifikáció iránti keresletet, amelynek a kínálata azonban nincs lefedve megfelelően képzett munkaerővel.

Ebből következően a már kereső népesség egy részének továbbképzése, illetve újra beiskolázása válik szükségessé. Tekintettel a megfelelően kvalifikált munkaerő tartós hiányára, a technológia rohamos fejlődésére, valamint a népesség alakulására, a Szövetségi Tanács 1990-ben akcióprogramot fogadott el a magasabb szintű szakmai képzésben és a főiskolákon tanulmányaikat befejezők továbbképzéséről.

A képzettségi szint, amelyre az új törekvések felépíthetőek, az 1988-as mikrocenzus által feltárt adatokból következik. Egy, a kötelező képzés utáni képzés rövidesen mindenki számára magától értetődő lesz.

(.....)

Oktatásügy

Svájc

A XIX. század mindenki számára gondoskodott az állami oltalom által biztosított kötelező tanulmányokról. A XX. század végén a felsőfokú középiskolai képzés már a közjóhoz tartozik, és amennyiben az utóbbi évek fejlődése fennmarad, akkor a XXI. század a felsőfokú képzés széleskörű kiépítésének időszaka lesz. Jelenleg a 30 évesek egynegyed része rendelkezik felső szintű szakmai képzettséggel vagy egyetemi végzettséggel, és ez a tendencia stabil. Az egyetemi képzettség még mindig a középső vagy a felső társadalmi rétegek privilégiuma, és ezen belül a magasabb szintű szakmai képzettség a férfiakra jellemző.

A nők és a férfiak között a képzettségi különbségek csökkennek.

A formális képzettségi szint az idősebb nők esetében még lényegesen alacsonyabb, mint a férfiak iskolázottsági szintje. A különbség a 60 év fölöttiek esetében még több mint 20 %-os, a 30-39 éveseknél már 10 % ponttal alacsonyabb, és a különbség várhatóan belátható időn belül eltűnik. A felső középiskolai képzés kiépítésével mindenekelőtt a svájci nők profitáltak, hátrányukat a férfakkal szemben hamarabb megszüntették. A fiatalabb generációk esetében különbségek még a szakmai képzésben fedezhetők fel. Ezzel szemben az általános képzés összevonásával (érettségi és középfokú pedagógusképzés) több mint 20 éve ugyanaz a kép a nemek között. A 65 éves és ennél idősebb nők esetében egyetemi vagy ennek megfelelő felsőfokú végzettséggel alig 5% rendelkezik, a fiatalabb nők soraiban a számarány több mint 15 %. A férfiaknál a nyugdíjasok 19 %-a, az ennél fiatalabbak 36 %-a rendelkezik főiskolai végzettséggel. A felsőfokú végzettséggel rendelkező nők megháromszorozódása ellenére is – tekintettel arra, hogy a férfiak számaránya ez időszak alatt alig megkétszereződött – ma még mindig jelentős a különbség a felsőfokú végzettségűek nemek szerinti összetételében.

A külföldi – kevés, vagy magasan kvalifikált.

A Svájcban élő külföldiek számaránya 16 %, amely relatíve magas. A külföldi népesség kettős értelemben különbözteti meg magát az őslakosoktól, ellentmondásosan megnyilvánuló formában. Egyik oldalról a kötelező iskolai képzést követő oktatásban a külföldiek részesedése valamennyi korcsoportban lényegesen alacsonyabb, eltérően a felső szintű képzettséggel rendelkező személyek helyzetétől – különösen a nők esetében – ahol az értékek lényegesen magasabb külföldi számarányt mutatnak összehasonlítva a hazai lakossággal. Ez a bevándorlási politika következménye. Svájc gazdasága hosszú ideje toboroz külföldön nem csak a nehéz fizikai munkához alacsonyan képzett munkaerőt, hanem specialistákat is, akik korábban otthon igen jó kiképzésben részesültek. Feltűnő a fiatalabb külföldi népesség körében az alacsony iskolázottsággal rendelkező személyek nagy száma. Ez két okra vezethető vissza. Egyrészt továbbra is napirenden szerepel a bevándorlás az alacsonyan képzett munkaerő soraiból, másrészt a második generáció külföldi fiataljai nem profitálnak azonos mértékben a felsőfokú középiskolai kiépítésével adódó lehetőségekből, mint svájci kollégáik.

Nyelvterületek: az iskolai statisztikákból ismeretes, hogy Svájc francia és olasz nyelvet beszélő részében több fiatal folytatja tanulmányait érettségig nyújtó iskolákban, miközben a német nyelvű Svájcban kedveltebb a szakmai képzés.

A mikrocenzus adatai (amelynek vizsgálatába most nem megyünk bele mélyebben) ezt a különbséget valamennyi évfolyam osztály esetében kimutatják. A nyelvterületek szerinti speciális képzési minta hosszú tradícióként létezik feltűnni.

A szakmai képzés

*Szakoktatás és üzemi képzés
Képzési időtartam
Statisztikák*

A szakképzés Svájcban: a duális rendszer

Anna Borkawsky: A Szövetségi Statisztikai Hivatal Iskolai és Szakképzési Szekciójának tudományos munkatársa.

A felső középiskola (Sekundarstufe II.) tanulóinak többsége (75%) 1989/90-ben a szakképzésben vett részt. Ebből a 229 000 fiatalból a többség a szakoktatásban tanult (tanoncképzés), és egy hatoda látogatta az egész napos szakiskolákat.

A svájci képzési rendszer ezen a területen nagyon hasonlít a német és az osztrák szomszédaink rendszeréhez. Ez egy „duális rendszer”. Ebben a rendszerben az üzem és a szakiskola megosztva végzi a képzés feladatát. Az üzem a gyakorlatról gondoskodik, az iskola az általános képzést és a szükséges elméleti ismeretek közvetítését biztosítja. Mindkét képzőintézmény programját a Szövetség szabályozza.

A svájciak magukénak érzik a duális rendszert, amely flexibilis jellege következtében a múltban mindenkor jól szolgálta törekvéseiket. Az OECD szakértőknek ezzel szemben az a véleményük, hogy ennek a képzésnek a lehetőségei nem kerülnek kihasználásra. A gyakorlati képzés egyidejűsége az egyik oldalról és a közreműködés az üzemi termelésben, a másik oldalról a kívülálló számára hátrányként jelenik meg. A gyakorlatiasságra igényes svájciak azonban bizalmatlanok olyan képzéssel szemben, amely mindenekelőtt az elméleti ismeretek közvetítésére épül.

A szakoktatásban a fiatal elsősorban a kézműves munka, vagy egy szakma feladataira készül fel és nem konkrét állás felé orientálódik. Kulturális célja egy szakmához tartozás, egy „igazi” szakma birtoklása a gyorsuló strukturális és technikai változások következtében emiatt jelentkező növekvő nehézségei ellenére is.

A duális rendszer igazgatása

A szakképzés az oktatásügy azon kevés területéhez tartozik Svájcban, amelyekre a szövetségi szabályozás érvényes. Az alkotmány szerint a Szövetséget csupán behatárolt jogok illetik meg, a szövetségi törvények csak a következő területeken szabályozzák a szakképzést: nagyüzem (ipar), ipar (kisipar), kereskedelem, bankok, biztosítások, vendéglátás, szolgáltatások, háztartás-gazdálkodás és mezőgazdaság. Az egészségügyi, művészeti, a nevelési és más szakmák nem tartoznak ebbe a körbe.

Oktatásügy

Svájc

A kantonok a szövetségi törvények végrehajtásában döntő és aktív szerepet játszanak. A kantonok szervezik az iskolai szakképzést kantonális iskolák bevonásával, illetve nyilvános, vagy privát szervezetek megbízásával.

A kantonok írják alá az oktatási szerződéseket, ellenőrzik a képzés minőségét és szervezik a záróvizsgákat. Ezeket a feladatokat különböző formában és módon oldják meg.

A privát szervezetek a szakképzésben aktívabb szerepet játszanak, mint az oktatásügy egyéb területein. A szakmai szövetségek is fenntartanak iskolákat, amelyeket a költségvetés támogat. A szakmai szervezetek részt vesznek a szakmák meghatározásában, a tanterveik kidolgozásában és mértékadó módon a vizsgák szervezésében. Az üzemek felelősek a képzés gyakorlati részéért, és a duális rendszer keretében bizonyos iskolákat igazgatnak. A privát szektor a reformokban is részt vesz, nevezetesen előterjeszt változtatási javaslatokat a tantervekhez. Kezdeményezéseket tesz a képzésben, vagy új tanítási formákat hasznosít. A szakképzés fejlesztésében különösen néhány nagyüzem igen aktív szerepet vállal.

A szakképzés vezetése és igazgatása nagyon komplex, és főszereplők száma igen nagy. A különböző szereplők - a szövetségi, a kantoni az üzemi, a munkaadói- és munkavállalói szervezetek, a szakmai szervezetek - között fontos egy érzékeny egyensúly biztosítása. Ezek a különböző hatóságok nem egymás kizárásával, hanem egymás munkáját kiegészítve dolgoznak a svájci rendszer követelményei szerint.

A meghatározó vezetők sokszínűsége azt is jelenti, hogy valójában az oktatásügyön kívülállók széles köre is aktívan részt vesz a szakképzésben: gyakorlati oktató a munkahelyen, szakmai szervezetek tagja, szakértő a gyakorlati vizsgákon, vagy tagja a helyi hatóságok szakiskolákat ügyelő szerveinek.

Az erős szabályozottság ellenére sem jelenik meg semmilyen politikai irányítás a fiatalok pályaválasztásában. Az a vélemény, hogy a legjobb megoldás játékteret adni a piac erejének. Illusztrációként: a szakiskoláknak minden tanonc számára megkülönböztetés nélkül kötelező az általános és a szakmai kurzusok felkínálása.

A szakképzés rendszere tehát a „társadalmi kereslet” által irányított. Ez azonban egy olyan társadalmi kereslet, amelyet erősen meghatároznak az üzemek, a munkaadók és azok döntései, valamint ezen túlmenően a felkínált szakmai képzési lehetőségek.

A szakmunkásképző iskola (szakoktatás)

A szakiskolák vagy a duális rendszer részei, vagy egész napos szakiskolák a szakmai oktatáson kívül.

A szakiskolák, amelyek a duális rendszer részei az elméleti alap ismereteket közvetítik a gyakorlati tevékenységekhez, és egyidejűleg általános képzést is nyújtanak. A képzési folyamatok az oktatott szaktárgyak és az óraszámok mindenkor a szakmának megfelelően az illetékes szövetségi hivatal szabályozásában kerülnek rögzítésre.

A szakoktatás keretében végzett fiatalok a szakiskolákat hetenként egy vagy másfél nap időtartamban látogatják. Az oktatás három ötöd része közvetlenül összefüggésben áll a szakmával, két ötöd részét az általános képzésnek és a sportnak szentelik. A képzésben résztvevők mintegy 40%-a hetenként félnapos szabadidővel rendelkezik.

A szakiskolák méretei igen különbözőek: 50-től 7000-ig terjed a tanulók száma. A nagyobb iskolákban a megnövelt osztályokkal az azonos szakokhoz tartozókat képzik, ezekben az intézményekben a pedagógusok teljes idejű foglalkoztatásban dolgoznak, és az iskolák felszereltsége az átlagnál jobbnak minősíthető. A ország valamennyi részében működnek szakiskolák.

Az üzem

Az üzemben a gyakorlati ismereteket, a munkatechnikát és a munkakultúrát oktatják. Az oktatási program és a képzési folyamat modellje ebből következően része a szövetségi szinten kibocsátott szabályozásoknak. A gyakorlati képzés legfontosabb része az aktív közreműködés az üzemben folyó munkában. Az üzemi munka során a fiatalok a szakmai képzésben egy üzemi gyakorlatvezető felügyelete és vezetése mellett dolgoznak.

(.....)

A helyzet nem minden szakoktatási intézményben azonos. Két példajellegű szituáció a következőket villantja fel:

- az iparban (kis és középüzemben) a képzésben résztvevők egy üzembrészben dolgoznak és lépésről-lépésre tanulják meg a mind nehezebb feladatok megoldását;
- a nagyüzemben a képzésben résztvevők idejük 40%-át az üzemen belüli oktatóműhelyben (tanműhelyben) vagy a képzést szolgáló üzembrészben töltik, ahol hivatásos, teljes foglalkoztatású oktatószemélyzet irányításával dolgoznak.

Oktatásügy

Svájc

Az üzem mérete legtöbbször meghatározza az oktatás típusát. Abból kell kiindulni, hogy az ipari képzési típus a kisebb üzemekben jellemző forma, miközben a legtöbb nagyüzemben az ipari modellt alkalmazzák. A szakoktatásban résztvevő fiatalok (tanoncok) egyharmada a 10 főnél kisebb létszámot foglalkoztató kisüzemekkel kötött szerződés keretében tanul.

A fiatalok negyedrésze a nagyüzemekben, a többi a középüzemekben vesz részt a képzésben.

A kisüzemekben folyó oktatás rendszerével kapcsolatban felvethető, hogy annak rendszeressége nem kielégítő, hiszen közvetlen kapcsolatban áll a mindenkori közvetlen termelő tevékenységgel. Az utóbbi évtizedekben a duális rendszert olyan bevezető kurzusokkal bővítették, amelyek keretében a gyakorlati képzés az üzemben az alapvető szakmai, technikai ismeretek oktatásával válik teljessé. Ezek a kurzusok évente egy vagy több hétig tartanak a szakmai szervezetek gondozásában. A specializálódás és a termelés állandóan növekvő követelményei közötti ellentmondás másik megoldása az üzemek közötti együttműködés. Az utóbbi években erőfeszítések történtek az üzemi gyakorlatvezetők pedagógiai felkészítésének javítása érdekében is.

A nagyipari és a szolgáltató szektorban 1985-ben az üzemek egy része több, mint egy foglalkoztatott esetén legkevesebb egy tanoncot alkalmazott. Az üzemek részvétele a szakképzésben jelentősen függ az üzem méretétől: a kisüzemek kevesebb, mint fele részese a szakmai képzésnek, miközben a nagyüzemek több mint 95%-a. A II. és III. gazdasági szektor összes foglalkoztatott állományának 7%-a vesz részt oktatásban.

Felmerül a kérdés, hogy az üzemek milyen alapokból részesednek a szakmai képzés biztosításához?

Költség felhasználási - és haszonszámítások igen ritkák. A kérdés mind ez ideig feltűnően kevés figyelmet kapott. A ráfordítási oldalon az üzemben folyó képzés költségei, a képzésben résztvevők bevezető tanfolyamainak költségfedezésében és a bérköltségekben jelentkeznek. (Ezek Svájcban – összehasonlítva Németországgal és Ausztriával – igen alacsonyak.) A haszonoldalon a képzésben résztvevők termelő munkájával előállított értékek jelennek meg akkor is, ha ezek értéke a szakmától függően jelentősen változik. Mindezt végezetül úgy lehet értékelni, hogy a szakképzés semmi esetre sem jelent veszteséget az üzemek számára. Hosszabb távon az üzemek részvétele a szakképzésben a magasan kvalifikált munkaerő utánpótláshoz járul hozzá. A rendszer funkcionálását mindenesetre veszélyeztetné a képzéstől távolmaradó üzemek számának jelentős növekedése.

A szakiskolai tanulók

1989/90-ben 70 000 fiatal kezdett meg egy többéves szakképzést. Öt évvel korábban ez a szám rekordot ért el, mintegy 78 000 fiatal részvételével. A szakképzésben résztvevők száma azóta folyamatosan csökken. A folyamat fő oka demográfiai természetű. A 16 éves fiatalok száma Svájcban 1981-ben 105 000-rel az eddigi legmagasabb szintet érte el. 1989 végén a 16 évesek száma 82 000-re csökkent. A felső középiskola potenciális tanulói egy ötödének az elvesztése hatást gyakorolt valamennyi képzési intézményre, mindenekelőtt azonban a szakképzésre, amely ezt a hatást még ma is nagymértékben érzi.

A szakképzés rendszere 1977 és 1984 között tanújelét adta flexibilitásának. Az üzemi tanoncállások, valamint az iskolai helyek száma - válaszként a növekvő igényekre - mintegy 22%-al növekedett. Így vált lehetővé, hogy a magas születési számot produkáló 60-as években születettek nagyobb számarányban végezték el a felső középiskolát, mint a korábbi kisebb létszámú évfázatok gyermekei. Az üzemeké volt a választás, és „vásárlóként” is megfeleltek az elvárásoknak a piacon.

Azóta a helyzet megváltozott: a fiatalok száma csökken, de a mind magasabb iskolai végzettség irányában orientálódnak. Ennek alapján lassan egyre nehezebbé válik egy-egy szakma számára az utánpótlás biztosítása. Ma keresik a tanoncokat. A nők és a külföldiek növekvő részre – két olyan csoport, amely korábban a szakmai képzésben nem képviseltette magát – mind kevésbé lesz elegendő ahhoz, hogy a szakképzést a korai 80-as évek szintjén tartsa.

Az oktatás – egy kulturális dimenzió

A duális szakképzés rendszere mindenekelőtt a német nyelvterülethez tartozó európai országban különös jelentőségű. Svájcban belül is megmutatkozik a német nyelvűek szakképzés iránti előszeretete a tanulók pályaválasztásában a kötelező iskoláztatás utáni továbbtanulás területén. Összességében háromnegyed részük a szakképzés mellett dönt ⁽¹⁾.

A szakképzésben résztvevők száma aránya a német-Svájcban 81%, miközben Nyugat-Svájcban (francia nyelvterület) és Tessinben (olasz nyelvterület) 67%.

Az iskolai képzésben francia-Svájcban és Tessinben hasonlóképpen a szakképzés iránti vonzódás jellemző: a tanulók egynegyede nem oktatás keretében, hanem egy egész napos szakiskolában fejezi be tanulmányait (inaskodás). Német-Svájcban a tanulók csupán egy hatoda választja ezt a képzési formát. Ez a hagyomány. A korábbi generációk ehhez a képzési formához vonzódtak. A francia-svájciak és a tessiniek az iskolához, német-svájci fiatalok a duális rendszerű szakoktatáshoz kötődnek.

(.....)

⁽¹⁾ Annak érdekében, hogy a képzési irányokat össze tudjuk hasonlítani, az újonnan belépők számát vesszük alapul. Amennyiben ugyanis a felső középiskola keretében tanuló valamennyi fiatalra figyelemmel vagyunk, akkor az összehasonlítás a számokat tekintve a különböző képzési idő miatt tévútra vezet.

Oktatásügy

Svájc

A húszévesek iskolázottsága felső középiskola (nemek szerint 1977/78 óta) (%-os megoszlás).

Iskolázottság (felső középiskola)	77/ 78	78/ 79	79/ 80	80/ 81	81/ 82	82/ 83	83/ 84	84/ 85	85/ 86	86/ 87	87/ 88	88/ 89	89/ 90	90/ 91
Szakképzés ¹														
Összesen	59	62	65	64	65	66	68	68	70	70	72	74	73	72
Férfiak	71	73	75	74	75	74	76	76	78	78	78	78	78	77
Nők	47	51	54	54	55	56	59	59	62	63	66	68	67	67
Érettségi														
Összesen	10	10	11	11	11	12	12	12	12	12	13	13	13	13
Férfiak	12	12	12	12	13	13	13	13	13	13	14	14	14	13
Nők	8	8	9	9	10	10	11	11	11	11	12	12	12	13
Pedagógia kép- zettség ^{1,2}														
Összesen	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Férfiak	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nők	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3
Befejezett														
Összesen	72	75	79	77	78	80	82	82	84	84	87	89	88	87
Férfiak	84	86	88	87	89	88	90	90	92	92	93	93	93	91
Nők	60	62	67	67	69	70	74	74	77	78	81	83	82	83
Semmilyen ³														
Összesen	28	25	21	23	22	20	18	18	16	16	13	11	12	13
Férfiak	16	14	12	13	11	12	10	10	8	8	7	7	7	7
Nők	40	38	33	33	31	30	26	26	23	22	19	17	18	17

^{1/} Csak többéves képzettség: becült adat,

^{2/} Óvodai nevelők, a primér iskola, vagy munka- és háztartási képzés oktatói

^{3/} Esetleg egyéves szakképzés

^{4/} Új osztályozás, korábban a felső középfokú szakképzéshez rendelve: fizioterapikus, ergoterapikus, mentálhigiénikus, aktiváló-kezelő.

A becslési metódusokhoz a szakmai képzés befejezésének megállapításakor: Előfordul az iskolázási számarányon belül a 16-21 éves lakónépesség jelenléte a második képzési évben.

Az eredmények interpretációjához: a számadatok nemzeti átlagokat mutatnak, emellett regionális - és társadalmi csoport specifikus különbségek léteznek.

A szakmák megoszlása

Összesen több mint 400 szakmára vonatkozóan létezik érvényes szabályozási rendszer. Az elismert szakmák ilyen magas száma lehetővé teszi a rendszer flexibilis reagálását a strukturális vagy technikai változásokra. A hátrány egy olyan időszakos specializálódás esetén jelentkezik, amikor a munkaerőpiac a fiataloktól széles palettájú képzésre épülő tudást igényel. Természetesen nem minden szakma egyformán kedvelt. 1989/90-ben a 13 100 tanuló a legszélesebb körű képzettséget nyújtó szakoktatásban kezdte meg tanulmányait, nevezetesen mint jövőbeni kereskedelmi alkalmazott. Egy másik szakmában, mint pl. a zongora készítő összesen 10-en kezdték a szakma tanulását ugyanabban az évben.

A szakmai csoportok megoszlása mindenesetre az utóbbi 10 évben érzékelhetően stabilnak minősíthető.

A négy legnagyobb szakmai csoport az utóbbi 10 évben megtartotta pozícióját. Ugyanakkor megállapítható egy sajátos fejlődési elmozdulás a szolgáltatói szakmák irányába: az igazgatási szakma, a tervezés és a kommunikáció (az irodai szakmák, a rajzoló, a technikai és a grafikus szakmák) iránti érdeklődés növekszik. A korábbi érdeklődés a fémfeldolgozó, a gép-, az élelmiszer- és a fafeldolgozás ipar, hasonlóan az építőipari szektor (kőművesek és festők) iránt csökkent. A hagyományos szolgáltatói szakmák az egészségügyben, az elárúsító szakmákban, a vendéglátás és a testápolás területén az évtized első éveiben emelkedő tendenciát mutattak, ezt követően azonban – az egészségügyi szakmák kivételével – az utóbbi három évben ezek a szakmák az újonnan belépőket elvesztették.

A stabilitás az egyes foglalkozási csoportoknál elfedi, illetve háttérbe szorítja a változásokat. Különösen a kisebb jelentőségű szakmák esetében változik jelentősen a belépők száma egyik évről a másikra.

A képzés időtartama

A képzés időtartama kettő és négy év között változik⁽¹⁾. A szakképzésben résztvevő tanulók egyharmada a hosszúidejű képzés mellett dönt, 49%-a a három éves programot jelentő formát választja, és a többi egyhatoda csupán egy rövid időtartamú felkészítésben vesz részt. Tíz évvel ezelőtt a hosszabb ideig tartó képzésben résztvevő tanulók számaránya valamelyest magasabb volt. Ez a szolgáltatói szektor javára történő eltolódás következménye a szakmaválasztás keretében, ahol a képzési idő hagyományosan nem több három évnél, miközben a nagyüzemi, illetve az ipari képzés gyakran négy évet is igényel.

⁽¹⁾ Az egyéves képzés legtöbbször egy iskolai fokozat programjának része.

Eredmények és balsikerek

A rendelkezésre álló számszerű mutatók a szövetségi szinten szabályozott szakmákra vonatkoznak és lényegében a tanulmányok befejezésére szorítkoznak. 1989/90-ben a jelöltek 93%-a eredményes záróvizsgát tett, 7 % megbukott.

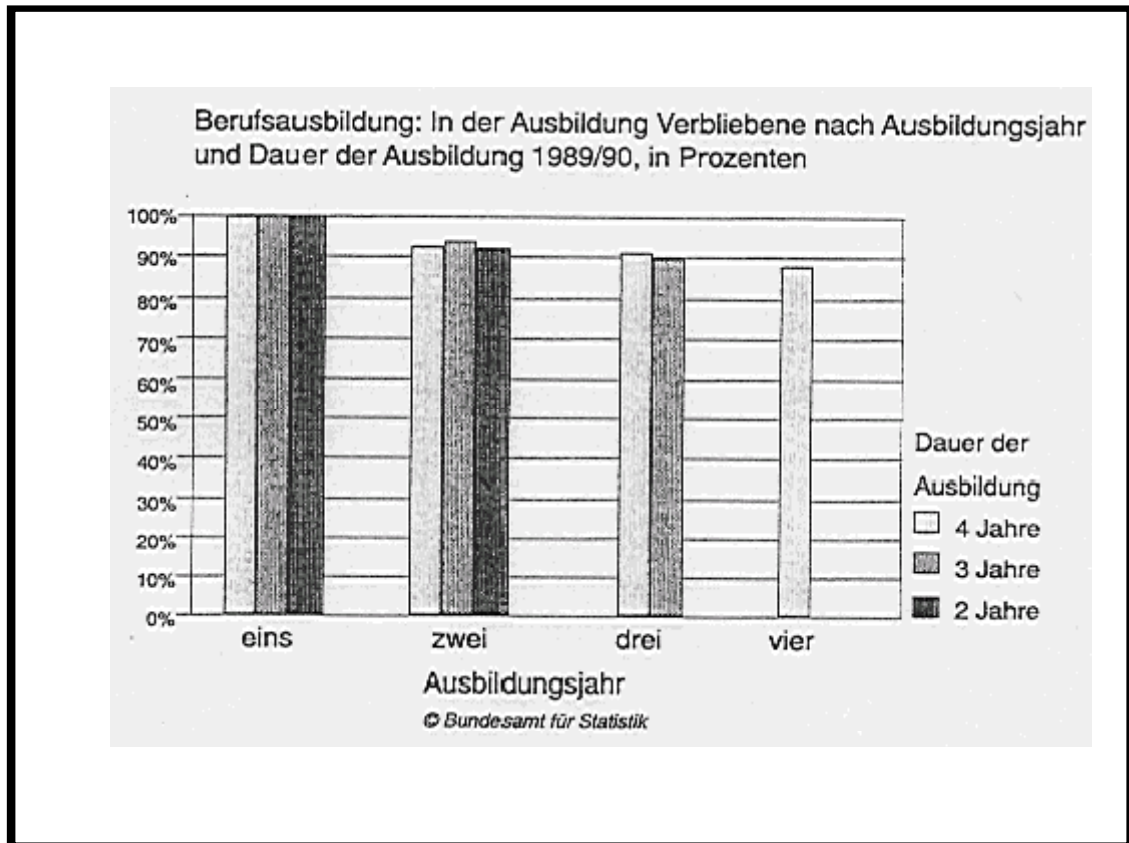
A megbukott jelöltek jövőjét nem vizsgáltuk. Tudjuk azonban, hogy a jelöltek 5%-a a második alkalommal is vizsgázott. Tehát abból indulunk ki, hogy az eredménytelenül vizsgázott jelöltek többsége vizsgáját megismételte, és azt a második alkalommal eredményesen letette. A kérdés iránt érdekes módon kevés érdeklődés mutatkozott a nyilvánosság részéről.

Azok közül, akik szakképzésüket megkezdték, mintegy 7-13%-uk időközben abbahagyta tanulmányait. Közülük a szűkebb kört azok alkotják, akik az első és második év között abbahagyták tanulmányaikat, a szélesebb kört a négy éves képzésben résztvevők esetében egy előzetes számítás alapján alakítottuk ki. A számok az egymást követő évek tanulói létszámának összehasonlításából adódnak egy szakmán belül. Ezek nem mutatnak semmilyen adatot a tanulmányaikat megszakítók későbbi képzésére vonatkozóan.

A hosszabb ideig tartó tanulmányok Zürichben (1974-78) és Genfben (1980-1985) azt mutatták, hogy Zürichben és Genfben 8% illetve 12% a szakma tanulását feladta. A genfi tanulmány arra is utal, hogy a tanulói szerződések 26%-át megváltoztatták, részben a munkaadó változása (12%), részben a szakmaváltozás (12%), vagy a tanulmányi idő meghosszabbodása (12%) miatt.

Tekintettel arra, hogy a hasonló vizsgálatok más területekről hiányoznak, nehéz megítélni, hogy ezek a számok egy Genfre jellemző extrém helyzet kifejezését mutatják-e, vagy egy svájci átlagként foghatók fel. A genfi tanulmány szerzői azzal hátrítják el a helyzet dramatizálásának veszélyét, hogy utalnak a rendszer flexibilitására, amelynek következtében valamennyi probléma háromnegyed része a képzés befejezésével megoldódhat.

Képzési időtartam: a képzésben maradók a képzési év után és a képzés időtartam 1989/90-ben százalékban.

Jel magyarázat:

eins = egy

zwei= kettő

drei= három

vier= négy

jahre = év

Dauer der Ausbildung = a képzés időtartama

A felsőoktatási rendszer

*Egyetemek és főiskolák
Tanulmány megszakítási arányok
A tanulmányok időtartama*

A felsőoktatási tanulmányok befejezése Svájcban: egy hosszú és tüskével teli út.

Thomas Meyer a Szövetségi Statisztikai Hivatal Főiskolai és Tudományos szekciójának tudományos munkatársa.

(.....)

Svájcban 11 olyan intézmény működik, amely az ISCED/CITE fokozat 6 és 7⁽¹⁾ követelményei szerint egyetemi és főiskolai végzettséget nyújt. Ez a hét kantonális egyetem Bazel, Bern, Freiburg, Genf, Lausanne, Neuenburg és Zürich városokban, valamint a közgazdasági, jogi és tarsadalomtudományi főiskola St. Gallenben, továbbá a két szövetségi politechnikai (műszaki) egyetem Lausanneban és Zürichben, illetve a teológiai fakultás Luzernben. A politechnikai (műszaki) egyetemek kivételével az egyetemek és a főiskolák fenntartói a székhelyük szerinti kantonok, a Szövetség 20%-os finanszírozási támogatásával. A privát főiskoláknak Svájcban nincs jelentőségük.

Öt érettségizett közül négy megkezdí tanulmányait a felsorolt felsőoktatási intézmények egyikében. Ez az adott évjárat 10-11 százaléka. A tanulmányaikat megkezdők átlag életkora valamivel 21 év feletti. Tanulmányaikat átlagban szűk 6 évig folytatják az akadémiai első záróvizsga eléréséig (licenciátus vagy diplomavizsga). Természetesen jelentős eltérések vannak a tanulmányok időtartama között a szakterületek, illetve a felsőoktatási intézmények szerint.

A francia nyelvű felsőoktatási intézményekben abszolválók átlag egy évvel fiatalabbak, mint a tanulmányaikat a német nyelvterületen befejező hallgatók. Régebben a felsőoktatási tanulmányaikat megkezdő fiatalok közül nem mindenki szerezte meg az akadémiai végzettséget. Az 1979. évben tanulmányát megkezdő 100 hallgató közül 1990-ig csupán a fele szerezte mg a licenciátust, illetve a diplomát, vagy egy ennek megfelelő záróvizsgát az ISCED/CITE 6. fokozata szintjén, a férfiak érzékelhetően többen, mint a nők. A nők része a tanulmányaikat megkezdők között 40% volt, az abszolvensok sorában csupán 34%.

⁽¹⁾ Az UNESCO által rögzített nemzetközi standard az oktatási statisztika klasszifikációjához. 1.fokozat elemi iskola (Primarschula), 2. fokozat alsó középiskola (Sekundarstufe I), 3. fokozat: felső középiskola (Sekundarstufe II), 5. fokozat: nem akadémiai tanulmány befejezése a felsőoktatásban (Tertiästufe pl. HTL= Höhere Technische Lehrstalt- felsőfokú műszaki technikum; HWV= (Höhere Wirtschaftss – und Verwaltungsschule; felsőfokú gazdasági és igazgatási iskola, középfokú pedagógus vizsga= Sekundarlehrant). 6. fokozat: az első akadémiai tanulmányi szakasz befejezése (Lizentiat, Diplom), 7. fokozat a második akadémiai tanulmányi szakasz befejezése (Doktorat, Nachdiplom- második diploma).

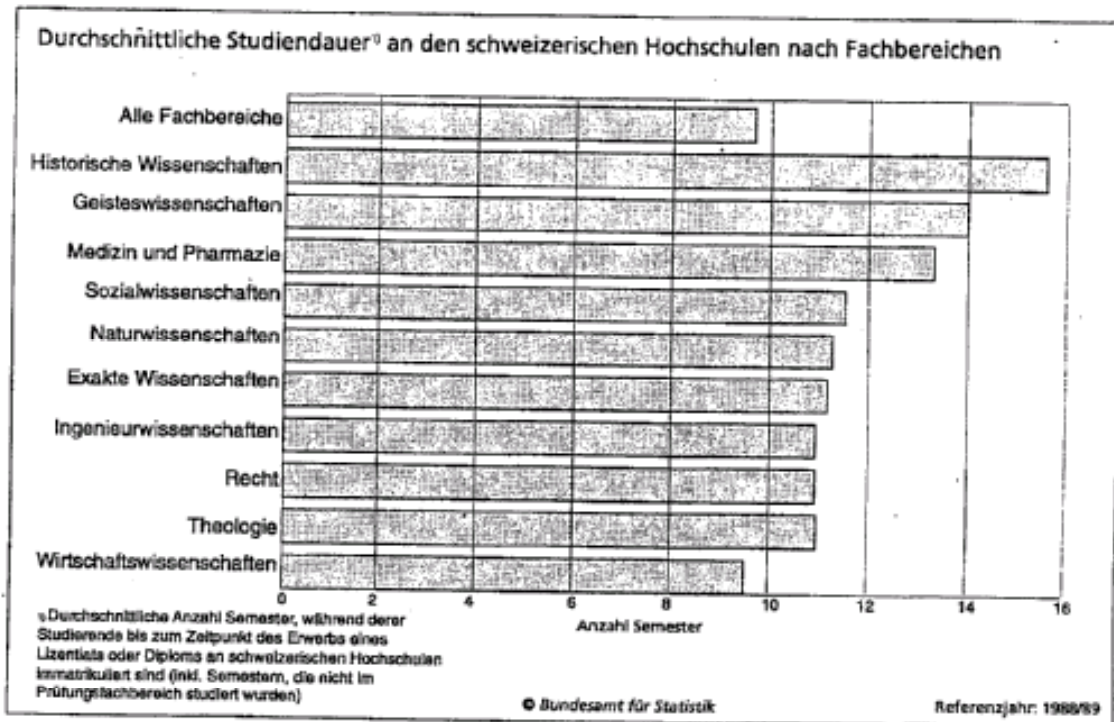
Oktatásügy

Svájc

Azoknak a hallgatóknak az esetében akik nem szerezték meg az akadémiai végzettségüket még nem következnek szükségszerűen a „Drop-outs” (a lemorzsolódás).

A svájci főiskolákon ugyanis az ún. „nem akadémiai” tanulmányok egész sora áll rendelkezésre, amelyek az ISCED/CITE 5. fokozata szerinti vizsgával zárulnak. A tanulmányoknak ezt a típusát a legtöbb esetben a nyelvi pedagógiai képzést választók vállalják. A helvét főiskolákon 6 akadémiai záróvizsgálóhoz kapcsolódik egy „nem akadémiai” abszolváció.

A nemzetközi összehasonlításban alacsony akadémiai képzettségi számarány Svájcban összefüggésbe hozható az „akadémia” fogalmának másik szűk helvét definiálásával. Semmi esetre sem az a helyzet ugyanis, hogy a magasabb szintű képzés csak a fentiekben megjelölt egyetemeken és főiskolákon történik. Svájcban ugyanis a felsőfokú képzésben (Tertiärstufe) az ún. „egyetemen kívüli” formák egész sora működik, amelyek vizsgával zárulnak és megfelelnek az ISCED/CITE klasszifikáció 5. fokozatnak. Három éves teljes idejű (egész napos) képzés folyik olyan területeken, mint a műszaki, a közgazdasági, az igazgatási, a formázó, az ipari formatervező és a szociális munkás képzés. Egy ilyen típusnak az elvégzésére (befejezésére) két főiskolai tanulmány befejezése esik Svájcban. Más országokban hasonló képzést kínálnak gyakran az ún. szakfőiskolák, amelyek elismerése az ISCED/CITE 6. fokozat főiskolai záróvizsgálói szerint történik. Amennyiben ezeket az „egyetemen kívüli” záróvizsgákat az akadémiai fokozattal rendelkezők számarányának kiszámítása során figyelembe vennénk – amint ez jelenleg a diplomák nemzetközi elismerésével foglalkozó tárgyalásokon napirenden szerepel – akkor ez a 6-7% 10-11%-ra növekedne.

1) A szemeszterek átlagos száma, ameddig a tanulmányokat folytatók egy licenciátus vagy egy diploma megszerzésének időpontjáig a svájci főiskolákon beiratkozott hallgatók (beleértve azokat a szemesztereket, amelyeket nem a vizsga szaktárgyak keretében látogatják).

Bundesamt für Statistik: Szövetségi Statisztikai Hivatal

Alle Fachbereiche: Valamennyi szakterület

Historische Wissenschaften : Történettudományok

Geisteswissenschaften: Szellemtudományok

Medizin und Pharmazie : Orvos és gyógyszerész tudományok

Sozialwissenschaften: Társadalomtudományok

Naturwissenschaften : Természettudományok

Exakte Wissenschaften : Egzakt tudományok

Ingenieurwissenschaften : Műszaki tudományok

Recht: Jog

Theologie : Teológia

Wirtschaftswissenschaften: Közgazdasági tudományok

Egyetemek, főiskolák székhelyei Svájcban

A tanulmányok elkezdéséhez szükséges formalitások Svájcban.

A tanulmány megkezdése, tanulmányi irányok.

A tanulmányok befejezése a képzőintézetek székhelye.

Praktika.

*Famulatúra (kórházi gyakorlat),
asszisztensi tevékenység.*

▣ Kantoni egyetemek

- Bázeli Egyetem (Universität Basel),
- Berni Egyetem (Universität Bern),
- St. Galleni Egyetem –Közgazdasági-, Jogi- és Társadalomtudományi Főiskola (HSG) (Universität St. Gallen-Hochschule für Wirtschafts,- Rechts- und Sozialwissenschaften),
- Zürichi Egyetem (Universität Zürich),
- Fribourgi/Freiburgi Egyetem (Université de Fribourg/Universität Freiburg),
- Genfi Egyetem (Université de Genève),
- Lausannei Egyetem (Université de Lausanne),
- Neuchâteli Egyetem (Université de Neuchâtel).

▣ Svájci Szövetségi egyetemek

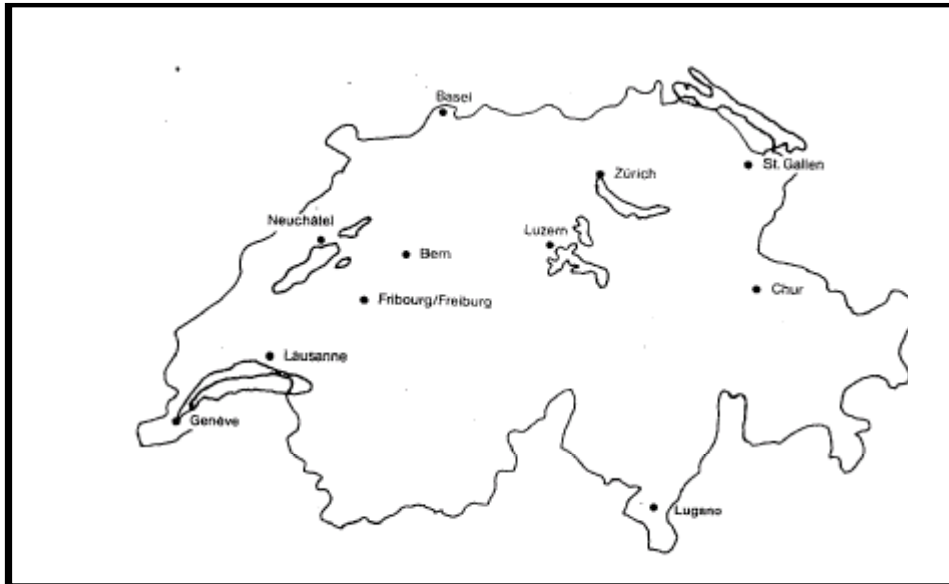
- Szövetségi Politechnikai Egyetem Lausanne (Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne - EPFL),
- Szövetségi Műszaki Egyetem Zürich (Eidgenössische Technische Hochschule Zürich - ETHZ)

▣ Szövetség által támogatott és elismert főiskolák

- Luzerni Főiskola (Hochschule Luzern),
- Pedagógiai Főiskola St. Gallen (Pädagogische Hochschule St. Gallen),
- Svájci Olasz Egyetem (Università della Svizzera Italiana)

▣ Egyéb főiskolák

- Teológiai főiskolai Kar (Theologische Hochschule Chur)

Előzetes megjegyzések és általános tudnivalók

A következő áttekintések általános ismereteket foglalnak magukba a Svájcban elérhető felsőoktatási tanulmányi lehetőségekről. Ezek ismeretében tudják az érdeklődők, hogy milyen előkészületek szükségesek egy Svájcban folytatott felsőoktatási tanulmányhoz, melyek a tisztázandó kérdések és milyen lépéseket kell tenni az előkészületek során. Tekintettel arra, hogy ezeknek az ismereteknek az összegyűjtése időigényes, és figyelemmel arra, hogy különösen fontos az előírt határidők pontos betartása, indokolt viszonylag időben megkezdeni az előkészületeket, ami azt jelenti, hogy legalább a tanulmányok megkezdése előtt egy évvel.

Aki hosszabb vagy rövidebb ideig kíván felsőoktatási tanulmányokat folytatni Svájcban, annak – egyebek között – tájékozódnia kell arról, hogy az általa tervezett egyetemi vagy főiskolai szakmai studiuomok szerepelnek –e a Svájcban felkínált képzési programok között, továbbá azt is tisztázni kell, hogy képes-e a tanulmányok megkezdéséhez szükséges előfeltételek eredményes teljesítésére. Fontos tudni azt is, hogy a tanulmányozni kívánt szakterületen vannak-e felvételi létszámkorlátozások. Végezetül azt is tisztázni kell, hogy miként oldható meg a külföldi hallgató svájci tartózkodásának finanszírozása.

(.....)

A tanulmányi - és a vizsgaeredmények beszámítása és elismerése

A német előtanulmányok és tanulmányi eredmények értékelése és beszámítása.

Svájcban nemzeti szinten semmilyen kötelező előírás nem intézkedik a külföldi felsőoktatási intézményekben elért eredmények beszámításáról a tanulmányok folytatása esetén. A szabályok szerint az egyetemek maguk döntenek a tanulmányok folytatásának engedélyezéséről, azt az elvet alkalmazva, hogy a külföldi jelöltek érettségi bizonyítványa a tanulmányok folytatása esetén abban az esetben kerül elismerésre, amennyiben az eredményesen befejezett tanévek felső középiskolai szintjén a tanult szakok egy Svájcban elismert érettségivel azonos értékűek. Az előtanulmányok kötelező elismerése az egyetemek részéről tehát Svájcban nem jöhet szóba. A felsőoktatással kapcsolatos külföldi tanulmányok elismeréséről az egyetemi, főiskolai kancelláriák adnak felvilágosítást, indokolt esetben a fakultásokkal folytatott előzetes konzultáció alapján. A német főiskolákon elért tanulmányi eredmények beszámításáról tehát Svájcban a főiskolák, illetve a fakultások döntenek.

Új szabályozás határozza meg a hallgatók lehetőségét abban a tekintetben, hogy egy német egyetemen vagy főiskolán végzett (legalább négy szemeszteres) alapstudium eredményesen abszolvált vizsgáját elismerjék, és a tanulmányt egy svájci főiskolán ugyanazon a szakon tovább folytassák, illetve a tanulmányokban tovább lépjenek. Ennek alapja az 1995 július 1-én hatályba lépett megállapodás a Svájci Szövetségi Kormány és a Német Szövetségi Köztársaság Kormánya között a felsőoktatási tanulmányok során elért eredmények egyenértékűségének kölcsönös elismeréséről. A főiskolai tanulmányokhoz szükséges felkészültség tartalmi felülvizsgálatára ebben az esetben nem kerül sor. A megállapodás alapján egy Svájcban elnyert tanulmányi fokozat birtokosa jogosult arra, hogy tanulmányait Németországban ugyanabban a formában folytassa, ahogyan ezt a korábbiakban végezte.

Figyelemmel kell lenni azonban a következő korlátozásokra: egyrészt a megállapodás csupán a két állam polgárai esetére alkalmazható, másrészt az egyetemre kerülés kapacitás miatti létszám behatárolása érintetlen marad. A megállapodás magába foglalja azt is, hogy a tanulmányok kölcsönös elismerése csak az akadémiai képzésre érvényes (továbbtanulás és tudományos fokozat odaítélése) a szakma gyakorlásához szükséges követelményekre (munkahelykereséshez) a kölcsönös elismerés nem vonatkozik.

A Svájcban végzett tanulmányok és az elért vizsgaeredmények beszámítása

A Svájcban végzett tanulmányok eredményeit - amennyiben ezek felsőoktatási vizsgával fejeződtek be (diploma, magiszter fokozat), - a német kőiskolák elfogadják, és ezeken a szakokon a tanulmány folytatható. A felsőoktatási intézmények egyidejűleg készségüket fejezik ki a vizsgaeredmények beszámítására is egy tudományos fokozat odaítélése (promóció) esetén. A nyilvános és a privát munkaadók döntenek a külföldön teljesített vizsgaeredmények elismeréséről, és az ezzel kapcsolatos szakmai gyakorlat elfogadásáról is.

A Németországban államvizsgával befejezett tanulmányok és vizsgák elismeréséről az érvényes vizsgaelőírások mércéje szerint döntenek.

A tanulmányok és a vizsgák elismerésének kérdését a külföldön tartózkodás megkezdése előtt mindenképpen tisztázni szükséges annak érdekében, hogy a külföldön tervezett tanulmány esetleges idővesztését el lehessen kerülni.

Szabadságolás, vagy törlés az anyakönyvből

Aki tanulmányait egy külföldi felsőoktatási intézményben kívánja folytatni, annak a tanulmányokat megelőzően erre az időre szabadságoltatnia kell magát. A tanulmányi anyakönyvből való törlés lehetőségét nem ajánljuk a hallgatóknak, mert ezáltal adott esetben a tanulmányi helyét veszélyeztetik és a betegbiztosításukat is elveszíthetik. Minden esetben ajánlatos tehát a döntést megelőzően a tanulmányi titkárságokon és a betegbiztosításnál a szükséges információkat beszerezni.

A német tanulmányok folytatása a Svájcban való visszatérés után

A külföldön végzett tanulmányok folytatására minden esetben konkrét és emiatt különböző szabályozások vonatkoznak mind a hallgatói helyek megpályázása, mind a külföldön teljesített tanulmányi eredmények elismerése során. Ebből következően az elutazás előtt alaposan tájékozódni kell a német felsőoktatási intézményekben a konkrét tanulmányok folytatásával kapcsolatosan előírt, vagy ajánlott eljárásokról, a tanulmányok folytatásának kérelmezéséről, továbbá a tanulmányok beszámításának lehetőségéről egy magasabb szemeszterben.

A felsőoktatásügy Svájcban

A főiskolai szint szervezete

A képzés – beleértve a felsőoktatási képzést is - Svájcban mindenekelőtt a kantonok illetékességi körébe tartozik. Ennek megfelelően a kantonális főiskolai törvények igen sokszínűek. A felsőoktatást támogató törvény (1968) elfogadása óta a Szövetség számára biztosított a lehetőség az Oktatási és Tudományos Szövetségi Hivatal (Bundesamt für Bildung und Wissenschaft BBW), a Svájci Főiskolai Konferencia (Schweizerische Hochschulkonferenz SHK) és 1990-óta a Tudományos és Kutatási Csoport (Gruppe für Wissenschaft und Forschung GWF) révén koordinált módon a felsőoktatási politikába való beavatkozásra. A törvény gondoskodik a szövetségi műszaki főiskolákról, szabályozza az orvosi és a szövetségi műszaki főiskolákra jutás feltételeit, illetékességébe tartozik az érettségi elismerés szabályozása (Maturitätsanerkennungsreglement MAR) alapelveinek és az érettségi bizonyítványoknak (Maturitätsausweise) az elfogadása. Rendelkezik a főiskolák és a tudományos kutatás anyagi támogatásáról, és irányadó szerepet játszik a felsőoktatásügy alakításában.

A Tudományos és Kutatási Csoport (GWF) a vezetője a Szövetségi Belügyminisztériumnak (Eidgenössischer Departement des Inneren EDI) közvetlen alárendeltségéhez tartozik. A Tudományos és Kutatási Csoport igazgatója a Szövetségi Belügyminisztérium (EDI) irányába felelősséggel tartozik a Szövetségi Oktatási és Tudományos Tanácsban (BBW), valamint a svájci műszaki főiskolákon folyó munkákért. A két szövetségi műszaki főiskola közös irányító gréniuma a Szövetségi Műszaki Főiskolai Tanács (Eidgenössische Technische Hochschule ETH-Rat). A Szövetségi Oktatási és Tudományügyi Hivatal (BBW) látja el a Szövetség központi adminisztratív intézményeinek feladatát, foglalkozik a tudománypolitikai kérdésekkel kapcsolatos feltevésekkel, és felelős a különböző törvények végrehajtásáért az adott területen, mint pl. a főiskola támogatási törvény és a kutatástámogatási törvény végrehajtása.

Az egyetemeket és a főiskolákat a fenntartó kantoni kormányok felügyelik. Ez alól kivételt képez mindkét szövetségi műszaki főiskola. A kantoni kormányok részben megválasztják az egyes egyetemi szervezeteket, vagy jóváhagyják az egyetemek választási javaslatait. A kantoni parlamentek illetékesek a kantonális főiskolai törvényalkotásért és döntenek a szükséges hitelekről vagy kölcsönökről (Kredit). Néhány kantonban az utóbbi években megváltoztatták a főiskolai törvényeket, vagy készek ennek megváltoztatására. A változások elsősorban a rektorok vezető funkciójának erősítésére irányulnak. Egyidejűleg napirenden szerepel főiskolán kívüli felügyeleti grénium pl egyetemi tanács megszervezése, amely hidat képez a gazdasághoz, a politikához és a kultúrához.

Oktatásügy

Svájc

A docensek, az asszisztensek és a hallgatók a szabályok szerint a szenátusban (Bázelben a Regensben) képviseltetik magukat. Ez a legfelsőbb akadémiai szervezet. Illetékessége egyetemenként változik, pl. a *venia docendi* adományozása (engedély az egyetemen való tanításra), a rektor megválasztása. Az elnöki feladatokat a rektor látja el. A rektort a professzorok közül 2-4 éves időtartamra választják. A rektor vezeti az egyetemet és ellátja az intézmény külső képviseletét. A rektor mellett két rektorhelyettes, vagy prorektor tevékenykedik. Az önkormányzat további fontos szervezete a kari (fakultási) gyűlés. Tekintettel arra, hogy valamennyi egyetem fakultásokra oszlik, itt a gyakorlat közeli igazgatás megvalósításáról közvetlenül is gondoskodnak. A fakultás gyűlése a rendes és a rendkívüli professzorokból áll, és vezetését a dékán látja el. Feladataihoz tartozik az oktatás és a vizsgák megszervezése, pályázatok kiírása a tanszékek számára, továbbá doktori fokozatok adományozása.

Az egyetemek

Svájc a maga 7 millió lakosával a következő egyetemekkel és főiskolákkal rendelkezik:

- a szövetségi műszaki egyetemek – Lausanneban és Zürichben,
- a 8 kantonális egyetem – Bázel, Bern, Fribourg, Genf, Lausanne, Neuchatal, St. Gallan és Zürich városokban,
- a Luzerni Főiskola,
- a St. Galleni Pedagógiai Főiskola,
- a Università della Svizzera Italiana (Svájci Olasz Egyetem) egyetemmel, Bázel, Bern, Fribourg, Genf, Lausanne, Neuchatel, St. Gallen és Zürich a főiskolai támogatási törvény értelmében egyetemmel rendelkező kantonok. A Luzerni Főiskola (korábban „Luzerni Teológiai Fakultás”) és a St. Galleni Pedagógiai Főiskola, valamint a Svájci Olasz Egyetem a Szövetség részéről támogatásra jogosult felsőoktatási intézményként elismert. A Churi Teológiai Főiskola státusza a Szövetség részéről támogatásra nem jogosult intézmény. A teológiai végzettséget igazoló bizonyítványt Graubünden kantonban azonban elismerik.

A német nyelvterülethez a következő intézmények tartoznak: a bázeli, a berni, a luzerni, a St. galleni, a zürichi egyetemek, a Zürichi Szövetségi Műszaki Egyetem (Eidgenössische Technische Hochschule Zürich ETHZ), a Luzerni Főiskola és a St. Galleni Pedagógiai Főiskola. A francia nyelvterületen található a genfi, a lausannei, a neuchateli egyetem és a Lausannei Szövetségi Műszaki Egyetem. (Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne EPFL). A Fribourgi Egyetem kétnyelvű (francia, és német). Az olasz nyelvterületen az 1996/97. téli szemeszterben a Svájci Olasz Egyetem Mendrisióban és Lugánóban három fakultással ismét megnyitotta kapuit.

Nem egyetemi intézmények

Főiskoláknak, ill. felsőoktatási intézménynek Svájcban egyedül a fentiekben felsorolt tudományos főiskolák számítanak. A felsőoktatás (Tertiärstufe) nem egyetemi szintű képzési területeit és intézményeit képezik a felsőfokú technikai tanfolyamok, a felsőfokú közgazdasági és igazgatási, - a formázó -, a formatervező,- a turisztikai,- az ipari és a szociális munkásképző, stb. szakiskolák. Ezeket az intézményeket a következő években a szakfőiskolai törvény bevezetésével részben szakfőiskolákká fogják összevonni.

▢ A szakfőiskolák

A szakfőiskolai törvényt a Svájci Szövetségi Parlament 1995 október 6-án fogadta el. Jelenleg a törvény végrehajtásának előkészítése folyik. Az első főiskoláknak az 1997. évi téli szemeszterben kell az új előfeltételeknek megfelelően tevékenységüket megkezdeni. Pillanatnyilag még nem lehet pontosan tudni azt, hogy a működő intézményeket milyen formában vonják össze egy-egy szakfőiskola kialakítása során, és ebből következően nem lehet nyilatkozni az intézmények székhelyéről sem.

▢ A felsőszintű képzés egyéb, nem egyetemi intézményei.

Ehhez a csoporthoz a következő intézetek tartoznak:

- zenei iskolák/konzervatóriumok,
- felsőfokú formázó, formatervező szakiskolák,
- tolmácsiskolák,
- felsőfokú turisztikai szakiskolák,
- felsőfokú vendéglátó ipari szakiskolák,
- felsőfokú közgazdasági és igazgatási iskolák,
- felsőfokú műszaki tanintézetek,
- mezőgazdasági szakiskolák,
- felsőfokú szociális munkásképző szakiskolák.

A tanulás előfeltételeiről, a tanulmányok időtartamáról, a záróvizsgák jellegéről, stb. az intézményekben lehet közvetlen információkhoz jutni.

A tanulmányok

A tanulmányi év

A tanulmányi év kettő, nagyjából azonos időtartamú szemesztert foglal magába. A téli szemeszter kezdete a főiskolai rektorok egységes elhatározása szerint mindenkor október harmadik hétfője. A szemeszter februárban ér véget. Márciusban, illetve áprilisban kezdődik a nyári szemeszter, amely júniusig, vagy júliusig tart. A tanulmányokat a szabályok szerint csak a téli szemeszterben lehet megkezdeni. További felvilágosítást a főiskolák nyújtanak.

A tanulmányi rendszer

▢ A tanulmányok formái.

A tanulmányok felépítésének formái (Lehrveranstaltungen), az előadások, a szemináriumok, a kollokviumok, a gyakorlások (gyakorlatok) és a praktikumok nagymértékben megfelelnek a németországi főiskolák tanulmányi rendjének.

▢ A tanulmányok felépítése.

Egy tanulmány maximum nyolc szemeszterig tart. A valóságos tanulmányi idő mindenekelőtt a filozófiai-történeti szakokon a német nyelvű Svájcban ennél lényegesen hosszabb. A tanulmány egy alap- és egy fő studiumra tagozódik. Az első négy szemeszter a bevezető alapstudiumot foglalja magába. A műszaki és a természettudományi szakokon a második és a negyedik szemesztert követően a jelöltek vizsgáznak. (első és második elődiploma, első és második előkészítő vizsga...). Legújabban néhány egyetem egyes szakjain biztosítja a lehetőséget szemesztervizsgák abszolválására, amelyeket részben kredit vizsgaként értékelnek. (Informatika a Zürichi Szövetségi Műszaki Egyetemen).

▢ Tanulmányi záróvizsgák és fokozatok.

Az egyes főiskolák és fakultások széleskörű autonómiája következtében a tanulmányok szervezése területén a különböző főiskolai példaképek és tradíciók követése miatt a német és a francia nyelvű Svájcban, valamint a gyakran hiányos elhatárolódások miatt a tudományos és a szakmai képzésben a svájci felsőoktatásban a tanulmányi záróvizsgák felkínált lehetőségeit tekintve egy igen tarka, hogy ne mondjuk zavaró sokszínűség érzékelhető.

A magunk részéről a tanulmányok befejezésének két fő fajtáját különböztetjük meg a svájci felsőoktatási tanulmányokban, és pedig a főiskolai tanulmányok befejezését, és a szakma gyakorlásához szükséges tanulmányok befejezését.

Oktatásügy

Svájc

a./ Akadémiai vizsgák (akademische Prüfungen) az egyetemi, főiskolai tanulmányok befejezése „Hochschul-Abschlüsse”

Az akadémiai fokozat adományozásával az egyetem tanúsítja, hogy az abszolvens egy tudomány anyagát és metódusát kielégítő szinten birtokolja, és azt egyidejűleg hasznosítani is tudja. Az általános feltételeket ennek a záróvizsgának az eredményes teljesítéséhez a főiskola, az egyetem (illetve annak illetékes fakultása vagy intézete rögzíti. A speciális feltételeket az egyes intézetek írják elő.

Svájcban az akadémiai fokozat három szintje elismert: a licenciátus (Lizentiat), a diploma (Diplom) és a doktorátus (Doktorát), illetve Svájc francia nyelvterületi részén a *licence, a diplomé és a doctorat*.

○ *A licenciátus és a diploma*

A *licenciátus* egy bizonyítvány az egyetemi, főiskolai vizsgával eredményesen befejezett teljes (nappali) tanulmányról egy meghatározott tudomány területen. (A licenciátus részben a pedagógusi alkalmasság igazolása is, amely mindenekelőtt francia nyelvű Svájcban gyakorlat.)

Néhány - túlnyomóan a műszaki és a természettudományi - szakon az egyetemek, főiskolák az eredményes záróvizsgák után szakdiplomát adnak, a licenciátus mellett vagy helyett a tanulmányok eredményes befejezésének dokumentálására. Ennél egyértelműbb (a követelményeknek a szokásos módon megfelelően) mint gondolnánk az igazolás arról, hogy az abszolvens az érintett szakon a gyakorlati tevékenységre is felkészítést kapott. Az igazolást a hatóságok és a gazdaság részéről ebben az értelemben elfogadják és elismerik anélkül azonban, hogy ezt - amint az a gyakorlására feljogosító bizonyítvány esetében elfogadott – a szakma gyakorlásához érvényes és kizárólagos alkalmassági bizonyítványként értékelnék.

Az egyetemi tanulmányok érvényes befejezése tehát általában a *licenciátussal* vagy egy *diplomával* történik.

○ *A doktorátus, összekapcsolva a licenciátussal és a diplomával.*

A doktorátus esetében a záróvizsgával kapcsolatos további követelmény az önálló tudományos kutató munka, eredeti és új értékek felmutatása (disszertáció elkészítése) egy főiskolai professzor vezetésével.

Jelenleg egy *licenciátus* (vagy *diploma*) elnyerésének előfeltétele egy disszertációs téma és a doktorátus előzetes engedélyezésének megbeszélése. Bizonyos fakultásokon a vizsgára bocsátáshoz meghatározott tanulmányi átlag elérése szükséges.

A *különböző államvizsgák* is a licenciátussal azonos módon biztosíthatnak első lépcső fokot a doktorátus elnyeréséhez, mindenképp az orvosi államvizsgák esetében. Meghatározott orvosi szakvizsgák után például a legtöbb egyetemen elegendő egy disszertáció benyújtása és elfogadása a doktori vizsgára bocsátáshoz. Ezáltal lehetővé válik a *licenciátus* és a *diploma* elnyerése után egy akadémiai végzettséggel ellátható szakmai munkakör betöltése és emellett a disszertáció elkészítése. Napjainkban különösen sok olyan munkalehetőség kínálkozik, amely mellett a fiatal szakember egy egyetemen tudományos asszisztensként tevékenykedhet. Köztudott azonban, hogy a disszertáció általában lényegesen gyorsabban készül, amennyiben az ember mindenekelőtt ezzel foglalkozik.

b./ Állami vizsgák (Staatliche Prüfungen), a tanulmány befejezése egy szakmai bizonyítvánnyal („Abschluß mit einem Berufsausweis”)

Meghatározott szakmák (orvos, fogorvos, gyógyszerész, ügyvéd, földmérő és más szakmák) gyakorlásának engedélyezése vagy ezek végzése egy nyilvános intézetben (pl. iskolákban) államilag szabályozott. A gyakorlati szakmai tevékenységre feljogosító vizsgákat a kantonok (vagy a Szövetség, amelyre a kantonok mint pl az orvosi szakmák esetében a megfelelő illetékességet átruházzák) szervezik az egyetemekkel együttműködésben. Ezek a vizsgák vagy egy tanulmány direkt befejezését célozzák (általában az orvosok esetében, a középszintű pedagógusképzésben és a szabályok szerint a teológia esetében is), mindenesetre azonban megfelelő kombinációban a többi záróvizsgálattal, vagy összekapcsolva egy kiegészítő főiskolai-záróvizsgálattal (az ügyvédi gyakorlat a legtöbb kantonban, a földmérői munka és más területek) abszolválhatók. A vizsgakövetelményeket a praxis részéről a különböző illetékes hatóságok egyetértésével alakítják ki (helyi hatóságok, szakmai kamarák, és minden esetben a szakmai szervezetek). Ezek a vizsgák leggyakrabban a gyakorlati ismeretek és készségek igazolásával érnek véget, feltételezve a tanulmány mellett egy több éves vagy néhány hosszabb idejű egyéni vagy csoportos gyakorlatban való részvételt.

A szakmai bizonyítvány legtöbbször szabadalomlevél (*Patant*) vagy diploma (*Diplom*) elnevezésű dokumentum, a francia nyelvű Svájcban (mindenekelőtt a pedagógiai készségek igazolása a bizonyítványban (*Certificat*) vagy az okirat (*Brevet*) formában, az Exima (vizsga) jelölése az *államvizsga*. (*Staatsprüfung*)

☞ Tanulmányi- és vizsgarend (*Reglemente*), tantervek.

Egy meghatározott szak tanulmányaival kapcsolatos alapvető előírásokat a vizsgarend (Prüfungsreglement) vagy a vizsgaszabályzat (Prüfungsregulative) rögzíti. Ezek a szabályozások tartalmazzák azokat a jelölt számára előírt követelményeket, amelyeket teljesítenie kell annak érdekében, hogy elérje a választott tanulmányok befejezését. Ebben tehát a tanulmányi folyamat céljait rögzítik.

Előfordul, hogy a keret-meghatározások néhány szempontból de-facto a minimális követelményeket foglalják magukba. A szabályozók alkalmazását szükséges a pályát választani szándékozó vagy a tanulmányait megkezdő személynek mindenkor szem előtt tartania. Ugyanakkor a szabályozók ismerete önmagában nem elegendő a tanulmányok célszerű megszervezéséhez. A tanulmányokat elkezdő hallgatóknak különösen ajánlatos személyesen tanácsért fordulni a docensekhez, az asszisztensekhez, az idősebb hallgatókhoz, vagy a tanulmányi tanácsadókhöz, és a tőlük gyűjtött információkat alaposan végiggondolni. Ezen kívül figyelembe kell venni azt is, hogy a vizsgaszabályzatok főiskolánként és fakultásonként különböző felépítésűek, emiatt ezek olvasása különösen a kezdő hallgatók számára nem könnyű feladat.

A vizsgaszabályzatok mellett mind gyakrabban előírnak kötelező tanulmányi terveket, amelyek kiegészítő adatokat tartalmaznak. (A tanulmányi tervek könnyebben előírhatók és megváltoztathatók, mint a vizsgaszabályzatok, amelyek általában hatósági szankcionálást igényelnek). A tanulmányi tervet az eddigi szabályozás szerint az előadók a tanulmányi rendben megfogalmazottak szerint készítik el. Az erősen szabályozott szakok legtöbbször kötelező tanulmányi terveket alkalmaznak.

A szabályokat, a tanulmányi terveket és az előadások jegyzékét a főiskolai kancelláriák biztosítják. Erre a megfelelő felvilágosítás alkalmával kerül sor (pl. a tanulmányok megkezdésének előírásával, a beiratkozással, a kiiratkozás módjával kapcsolatos tudnivalókról).

→ Előfeltételek a tanulmányok befejezéséhez.

Eltekintve az általános előírásoktól (a vizsgabizottság összeállítása és anyagi költségeinek megtérítése, stb), amelyek a hallgatók számára nem különös jelentőségűek, a szabályzatok döntően a következőket rögzítik:

- a megkövetelt előtanulmányt (adott feltételek mellett egy meghatározott előképzettség feljogosít egy fakultáson a beiratkozásra, de nem minden vizsga letételére),
- a megkövetelt összes szemeszterszámot (gyakran előfordul napjainkban, hogy ez legrosszabb esetben az alig elérhető minimumot jelenti),
- a főiskolára hozott eredményes szemeszterek számát (gyakran igen alacsony számot jelölnek meg, amely azonban nem elegendő ahhoz, hogy megfeleljen a vizsgáztató docensek oktatási követelményeinek),
- gyakran az előadások, a praktikák és a rövid gyakorlatok, illetve ezek látogatásának előírását (ez a helyzet pl. a szövetségi orvosi vizsgaszabályzatban). Ahol tanulmányi tervek léteznek, ezek általában tartalmazzák a szükséges felvilágosítást. Ahol a rögzített előírások hiányoznak ott általában a szakterület docensei írják elő a megkövetelt kurzusokat (vagy ezt személyesen teszik meg az érintett jelölt számára). Kívánatos az időbeni tájékozódás, ezzel ugyanis a tanulmányok befejezésével kapcsolatos nem kívánt meglepetések elkerülhetőek,

- az abszolválandó köztes vizsgákat (a szakma képviselői előírhatnak szakmai vagy intézeten belüli köztesvizsgákat, amelyeket a szabályzatok nem tartalmaznak),
- a praktikát, vagy ehhez hasonló követelményeket a főiskolán folytatott tényleges tanulmányokon kívül (szakmai záróvizsgákkal),
- különböző dokumentációkat, amelyeket a vizsgára való bejelentkezéshez csatolni kell (beleértve a vizsgadíj befizetésének igazolását),
- a vizsgaidőszakokat, a vizsgák időtartamát,
- általában az egyes szakokban a vizsgán megkövetelt anyagot,
- a vizsgák letételéhez szükséges érdemjegyek kimutatását és a meghatározott követelmények, kvalifikációk elérését,
- a nem eredményes vizsgák megismételhetőségét, (legtöbb egy alkalommal).

→ A vizsgák. A vizsgák fajtái.

A vizsgák a következő részekből állhatnak:

- írásos dolgozatok: határidőhöz kötött vizsgamunkák, amelyeket otthon lehet elkészíteni,
- zárthelyi dolgozatok: objektív vizsgák (Multiple-choice-Tests),
- szóbeli vizsgák, vizsgáztatás a szakma képviselője részéről (a leggyakoribb vizsgaforma), kollokviumok egy nagyobb szakmai grénium vagy a fakultás keretében (a francia nyelvű Svájcban még létező „disszertáció megvédés”),
- gyakorlati vizsga: szakmai vizsga (pl. laboratóriumi munka), szakmai gyakorlati vizsga (pl. próbatanítás), mindkét szakmai gyakorlatot követően megbeszélésre kerül sor a szakterület képviselőjével.

A tanulmány során elért teljesítmények, érdemjegyek (szemeszter- és laboratóriumi munkák, stb.) a vizsgánál csak kivételes esetben kerülnek beszámításra (Zürichi Szövetségi Műszaki Egyetem), általában azonban az érdemjegyeket a vizsgáztató a vizsgázók munkájának értékelésekor – amennyiben és ahogyan a vizsgáztató a jelöltet egész tevékenysége során meg tudja ismerni – a vizsgateljesítmény alapján szabad belátása szerint állapítja meg. A záró dolgozat (a disszertáció a licenciátus dolgozat, a diplomamunka, stb.) minden esetre beszámításra kerül.

→ A vizsga megszervezése.

A vizsgák zömében periódikusan rögzített időpontokban kerülnek megszervezésre. Emellett vannak egyedi vizsgák, amelyek időpontját a jelölt és a vizsgáztató közösen állapítja meg (gyakran a doktori vizsga előkészítése alkalmából a fakultáson kis létszámú diákcsoporttal, illetve egyéni belső vizsga formájában). Néhány vizsga egy meghatározott kurzus bekapcsolása során kötelező jelleggel előírt (döntően a francia nyelvű Svájcban gyakorolt forma). A legtöbb vizsgára különösen a német nyelvű Svájcban a hallgatónak egyénileg kell a vizsgát kezdeményeznie abban az időpontban, amikor erre felkészültnek érzi magát.

Oktatásügy

Svájc

A vizsgák rövidebb vagy hosszabb ideig tarthatnak. Jelenleg Svájcban vannak még olyan tanulmányok, amelyeket egy félnapos vizsga keretében kell abszolválni. Meghatározott vizsgák, mint pl. az orvosi államvizsgák hetekig, vagy akár egy hónapig is elhúzódhatnak. Bizonyos vizsgák egy vagy két részletben is abszolválhatóak. Ez a vizsgaforma a leggyakrabban a természettudományi tanulmányok során gyakorlat, ugyancsak gyakori lehetőség a nyelvi, történelmi vizsgák esetében, amelyek mellékszakként szerepelnek a licenciátushoz, vagy a doktori fokozathoz szükséges néhány szemeszterben, mintegy „függeléként” a fő szak tanulmányainak befejezése előtt. Más tanulmányok befejezése esetén, amelyek elsősorban az evangélikus teológiai templomi szolgálathoz kapcsolódnak, a záróvizsga elméleti és gyakorlati részei lépcsőzetesen is letehetőek.

Áttekintés a tanulmányi irányokról

A következő áttekintést a „Svájci tanulmányi tanácsadóból” („Schweizer Studienführer”) vettük át. A kiadványban az áttekintésen kívül képet kaphatunk a tanulmányi lehetőségekről, az egyes tanulmányi irányok lehetséges befejezési módjairól (pl. licenciátus, doktorátus, egyéb diplomák). Ebből kiindulva azokat a specializálódási lehetőségeket a tanulmányok folyamán kell megjelölni, amelyek mindenkor előírt szemeszterszámra, kötelező tanulmányi praktikumokra illetve további tanulmányi lehetőségekre, (főiskolai diploma nélkül is) valamint gyakorlati, szakmai beágyazódásokra épülnek.

Kiegészítés az áttekintéshez

Az egyes tanulmányi irányok, a fakultásokhoz, illetve a részlegekhez való kapcsolódásuknak megfelelően a következők szerint alkotnak csoportokat:

- teológia,
- jog-, társadalom – és közgazdaságtudományok,
- orvostudományok / gyógyszerésztudományok,
- szellemi (humán) tudományok,
- építészeti / műszaki tudományok.

A pszichológia és a pedagógia ebben a csoportosításban a filozófiai szakokhoz számítódik, bár a főiskolák egész sora esetében e tantárgyak nem, vagy csak a filozófiai fakultáson tanulhatók. A szociológia ebben a csoportosításban a jog-, közgazdaság- és társadalomtudományok sorába kerül, bár ez a szak Svájc német nyelvű részében a filozófiai-történelmi fakultások része. A felsőszintű tanárvizsgához szükséges képzésre itt nem térünk ki.

A tanulmány székhelyenként a főiskolák a fakultásokkal, illetve a részlegekkel ott kerülnek feltüntetésre, ahol az érintett tanulmányi szakot egy teljes, a tanulmányok befejezéséig tartó studium keretében végzik. Azok a főiskolák, amelyek itt nem kerülnek név szerint megjelölésre, a megfelelő szakirány keretében nem kínálnak teljes képzést, bár az adott szak több helyen megtalálható a tanulási lehetőségek kínálatában, és ott egy mellékszakként is elvégezhető.

Tanulmányi irány (Studienrichtung)	BS	BE	FR	GE	EPFL	LA	LU	NE	SG	ETHZ	ZH
Teológia (Theologie)				•		•		•			
Ev.ref. teológia (Ev.ref.Theologie)	•	•									•
Rom.kath. teológia ¹⁾ (Röm.kath. Theologie)			•				•				
Ókatolikus teologia (Christkath. Theologie)		•									
Jogtudományok (Rechtswissenschaften)											
Jogtudományok (Rechtswissenschaften)	•	•	•	•		•		•	•		•
Törvényszékitudományok és kriminalisztika (Forensische Wissenschaft und Kriminologie)						•					
Orvos és gyógyszerészet (Medizin und Pharmazie)											
Humán orvostudományok (Humanmedizin)	•	•		•		•					•
Fogorvos tudományok (Zahnmedizin)	•	•		•							•
Állatorvos tudományok (Veterinärmedizin)		•									•
Gyógyszerészet (Pharmazie)	•	•		•		•			•		
Közgazdaság tudományok (Wirtschaftswissenschaften)											
Közgazdaság tudományok (Wirtschaftswissenschaften)	•	•	•	•		•		•	•		•
Társadalom-és politikatudo-mányok (Sozial-und Politikwis-senschaften) Politikatudományok (Plitikwissenschaftaten)		○ ²⁾		•		•		•	○		○
Szociológia (Soziologie)	•	○ ²⁾	○	•		•		•			•
Szociális munka (Sozialarbeit)			•					•			
Médiatudományok, újságírás (Medienwissenschaften/Journalistik)		○	○					○			○
Pszichológia és pedagógia (Psychologie und Pädagogik)											
Pszichológia (Psychologie)	•	•	•	•		•		•			•
Pedagógia (Pädagogik)	○	•	•	•				•			•
Gyógyepedagógia (Heilpädagogik)	•		•								○
Logopédia (Logopädie)	•		•	•				•			

Oktatásügy

Svájc

Tanulmányi irány (Studienrichtung)	BS	BE	FR	GE	EPFL	LA	LU	NE	SG	ETHZ	ZH
Pszichomotorika (Psychomotorik)	•			•							
Filozófia, nyelv- irodalom, és művelődéstudományok (Philosophie, Sprach-, Literatur- und Kulturswissenschaften)											
Filozófia (Philosophie)	•	•	•	•		•	•	•			•
Általános nyelvtudomány és indogermanisztika (Allgemeine Sprachwissenschaft und Indogermanistik)		•	○	•		•		•			•
Klasszika - filológia (Klassische Philologie)	•	•	•	•		•		•			•
Germanisztika (Germanistik)	•	•	•	•		•		•			•
Román filológia (Romanische Philologie)	•	•	•								•
Francia nyelv és irodalomtudományok (Französische SLW)	•	•	•	•		•		•			•
Francia nyelv idegen nyelvűek számára (Französisch für Fremdsprachige)				•		•		•			
Olasz nyelv és irodalomtudományok (Italienische SLW)	•	•	•	•		•		•			•
Ibér-román nyelv és irodalomtudományok, beleértve a spanyol nyelv és irodalmat is (Ibero-Romanische SLW)	•	•	•	•		•		•			•
Réto-román nyelv és irodalomtudomány (Räto-Romanische SLW)			•	○							○
Anglisztika (Anglistik)	•	•	•	•		•		•			•
Szlavisztika (beleértve a oroszizs-tákat) (Slavistik inkl. Russistik)	•	•	•	•		•		•			•
Északi teológia (Nordische Philologie)	•										•
Sinológia és japanológia (Sinologie und Japanologie)				•							•
Újgörög (Neugriechisch)				•							
Orientalisztika (Orientalistik)	•	•	•	•		•					•
Tolmács/fordító (Dolmetscherlin/Übersetzerlin)				•							
Etnológia (Ethnologie)	•	•	•					•			•
Néprajz (Volkskunde)	•	•									•
Történeti tudományok (Historische Wissenschaften)											
Klasszikus archeológia (Klassische Archäologie)	•	•	•	•		•		•			•
Ő- és előkőkortörténet (Ur- und Frühgeschichte)	•	•	•	•							•
Történelem (Geschichte)	•	•	•	•		•	• ³⁾	•			•
Vallástudományok (Religionswissenschaften)		•									

Oktatásügy

Svájc

Tanulmányi irány (Studienrichtung)	BS	BE	FR	GE	EPFL	LA	LU	NE	SG	ETHZ	ZH
Művészettörténet (Kunstgeschichte)	•	•	•	•		•		•			•
Filmtudomány (Filmwissenschaft)						•					○
Színháztudomány (Theaterwissenschaft)		•									
Zenatudomány (Musikwissenschaft)	•	•	•	•							•
Matematika és természettudományok (Mathematik und Naturwissenschaften)											
Matematika (Mathematik)	•	•	•	•		•		•		•	•
Informatika (Informatik)	○	•	•	•		•		•			○
Humán és társadalomtudományi informatika (Informatik für Geistes und Sozialwissenschaften)				•		•					
Matematika statisztika és biztosítás-tan (Math. Statistik und Versicherungslehre)	•	•				•					
Fizika (Physik)	•	•	•	•		•		•		•	•
Asztronómia (Astronomie)	•	•		•							•
Kémia (Chemie)	•	•	•	•		•		•		•	•
Biológia (Biologie)	•	•	•	•		•		•		•	•
Biokémia (Biochemie)	•	•	•			•				•	•
Földtudományok (Erdwissenschaften)	•	•	•	•		•		•		•	•
Környezettudományok (Umweltwissenschaften)	○	○			•					•	○
Földrajz (Geographie)	•	•	•	•		•		•		•	•
Természettudományok (Naturwissenschaften)			•							•	
Építészet és műszaki tudományok (Architektur und Ingenieurwissenschaften)											
Építészet (Architektur)										•	
Építőmérnöki tevékenység (Bauingenieurwesen)					•					•	
Kulturtechnika (Kulturtechnik)					•					•	
Méréstan (Vermessung)										•	
Környezettechnika ⁴⁾ (Umwelttechnik)					•					•	
Eljárásművelet (Verfahrenstechnik)										•	
Erdészeti tudományok (Forstwissenschaften)										•	
Agrártudományok (Agrarwissenschaften)										•	
Élelmiszertudományok (Lebensmittelwissenschaften)										•	
Gépgyártás (Maschinenbau)					•					•	
Mikrotechnika (Mikrotechnik)					•			• ⁵⁾			

Oktatásügy

Svájc

Tanulmányi irány (Studienrichtung)	BS	BE	FR	GE	EPFL	LA	LU	NE	SG	ETHZ	ZH
Elektrotechnika (Elektrotechnik)					•					•	
Kommunikációs technika (Kommunikationstechnik)					•						
Informatikus mérnök (Informatikingenieurwesen)					•					•	
Anyagtudomány (Werstoffwissenschaft)					•			•		•	
Üzem és termeléstudomány (Betriebs und Produktionswissenschaf- ften)										•	
Vegyészmérnök (Chemieingenieurwesen)					•					•	
Mérnökfizika (Physikingenieurwesen)					•						
Mérnökmatematika (Mathematikingenieurwesen)					•						

- 1) Kiegészítésképpen Churban is
- 2) Előreláthatóan 1994/95-től főszaknak választható
- 3) Medianisztika (középkor történet)
- 4) Diploma-záróvizsgával „Dipl. Kultúrmérnök Zürichi Szövetségi Műszaki Egyetem (Környezetmérnök képzési irány)
- 5) Kiegészítőként Neuchatelben a 2. elődiplomáig

Rövidítések:

- SLW = Nyelv és irodalomtudományok
- ● = főszak
- ○ = mellékszak
- Az egyetemi székhelyek rövidítése:
- BS = Bazel,
- BE = Bern,
- FR = Fribourg, Freiburg,
- GE = Genf,
- EPFL = Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne,
- LA = Lausanne,
- LU = Luzern,
- NE = Neuchatel,
- SG = St. Gallen,
- ETHZ = Eidgenössische Technische Hochschule Zürich,
- ZH = Zürich

Tanulmányokra bocsátás és beiratkozás

A tanulmányokra bocsátás előfeltételei és a felvételi behatárolások

Svájc – egyetemeinek és főiskoláinak kétségtelen nyitása keretében - 1991-ben ratifikálta az Európa Tanáccsal és az UNESCO-val kötött főiskolai konvenciót. Az érettségi bizonyítványok, vagy más ezzel összehasonlíthatóan egyenértékű képzettséget igazoló dokumentumok az Európa Tanács egyetemi / főiskolai konvencióját aláíró államok esetében (különös tekintettel a konvenció 15/1953 pontjára) a dokumentumokkal rendelkezők számára biztosítják a jogot a tanulmányokra bocsátáshoz általános jelleggel a svájci egyetemekre, főiskolákra, azaz a tanulmányokban érdekelték számára biztosított a jog, hogy egy főiskolákra felvétel céljából pályázzanak. A tanulmányokra bocsátás különleges esetében „Az Európai Konvenció Nr. 15/1953 alkalmazási nyilatkozat jegyében” 1989-től kiegészítő vizsgát lehet megkövetelni.

A külföldi előképzettséget dokumentáló bizonyítványnak a következő előfeltételek teljesítését kell igazolnia:

- az előképzettség általános jellegű,
- klasszika-filológiai, modernfilológiai vagy matematikai-természettudományi jellegű,
- rövidítés nélküli időtartamú osztálykeretben eredményesen abszolvált képzésben megszerzett,
- a kiállító országban a lehető legmagasabb fokú közép-, illetve gimnáziumi tanulmányokat befejező fokozat,
- a dokumentum a kiállító országban valamennyi egyetemi fakultásra és képzési irányra bocsátást lehetővé tesz.

Nem kerülnek elismerésre a következő előképzettséget bizonyító okmányok:

- a szakokhoz kötött egyetemi és főiskolai továbbtanulásra jogosító bizonyítványok, vagy a szakfőiskolai érettségik,
- a szakközépiskolákban és a szakfőiskolákon kiállított záróvizsga bizonyítványok és diplomák. Ilyenek pl. a technikumok, a mérnöki iskolák, a kereskedelmi iskolák (beleértve a kereskedelmi és közgazdasági gimnáziumokat), a tanítóképző szemináriumok, a vegyész- és fémipari, a művészeti és a mezőgazdasági iskolák, a háztartási és a táplálkozástudományi gimnáziumok, a pedagógiai főiskolák, a zenei főiskolák, az idegen nyelvű főiskolák, a tolmácsiskolák és hasonló intézmények bizonyítványai,
- a távoktatási – és esti tanfolyamok és nem iskolai tanuláshoz kötött érettségi bizonyítványok,
- a szakképző- vagy a munka melletti tanulás keretében a középiskolákban vagy gimnáziumokban, illetve olyan iskolákban szerzett bizonyítványok, amelyek egyidejűleg a szakmai képzést is szolgálják,
- egy külföldi főiskolán letett felvételi vizsga bizonyítványa,
- külföldi vizsgabizottság előtt Svájcban letett érettségi vizsgák,
- azoknak a pályázóknak a külföldön szerzett érettségi bizonyítványai, akiknek lakóhelyük az érettségi időpontjában Svájcban volt.

Oktatásügy

Svájc

A hivatkozott konvenció Nr. 15/1953 alapján a Svájci Egyetemi Rektori Konferencia (Svweizerische Hochschulrektorenkonferenz SHRK) kibocsátott egy ajánlást a következő címen: „Irányelvek a svájci és külföldi oktatási bizonyítványok értékeléséről”, amelyek az egyetemi tanulásra bocsátást a svájci egyetemeken lehetővé teszik. Ezekkel az irányelvekkel törekedtek egy egységes tanulmányokra bocsátási gyakorlatot kialakítani a svájci egyetemeken. Az irányelvekre építve a Rektori Konferencia 1995. július 5-én elfogadott egy listát,

„ Külföldi előtanulmányi bizonyítványok: külföldön kiállított iskolai bizonyítványok értékelése a svájci egyetemeken és főiskolákon pályázott tanulmányok esetén” címmel. Ezt a listát évente revidiálják (erre legutóbb 1996 március 31-én került sor) és ennek keretében közölnek egy áttekintést az adott időben a svájci egyetemeken és főiskolákon érvényes tanulmányokra bocsátási feltételekről. Ez a tájékoztató a következő helyeken érhető el a WWW-Server der Universität Bern <http://www.unibe.ch.8080/UniBe/Vorbildung/>.

☐ Tanulmányokra bocsátási korlátok

Meghatározott tanulmányi területeken (különösen a gyógyszerészet, vegyészet, pszichológia területén) csak korlátozott számban lehet a felsőoktatási intézményekbe külföldieket felvenni. Ez különösen érvényes az orvostudományi területen tervezett tanulmányok esetére (humán-, fog- és állatorvos tudomány) ahol a tanulmányokat megkezdők száma különösen korlátozott. Kivételt csupán az érettségivel rendelkező külföldi svájciak képeznek. (Minden 5. svájci állampolgár, kb. 500.000 ember külföldön él. Őket a köznyelv „Kontakt svájciak”-nak nevezi, akik 1992. július 01 óta ún. „levelező úton” a hazai politikai életben is részt vehetnek pl. különböző szavazásokon, a Nemzeti Tanács megválasztásában – K.7.stb.) Hasonló kivételt képeznek az érettségizett külföldiek, amennyiben letelepedési engedély birtokosai (C típusú igazolvány), a menedéjjoggal rendelkezők, és azok a hallgatók, akiknek szülei legkevesebb öt éve (B igazolvány alapján) Svájcban dolgoznak. A humán orvostudományok esetében a tanulmányaikat folytatni szándékozók számára semmilyen lehetőség nem áll fenn a beiratkozáshoz.

Mindkét szövetségi műszaki egyetem – a Zürichi Szövetségi Műszaki Egyetem és a Lausannei Szövetségi Műszaki Egyetem – csak nagyon jó tanulmányi eredményt igazoló bizonyítványt fogad el vizsga nélkül. A külföldi hallgatóknak általában vizsgát kell tenniük. Erről a vizsgáról felvilágosítást a rektorátus kancelláriája ad a Zürichi Szövetségi Műszaki Főiskolán, illetve a titkárság a Lausannei Szövetségi Műszaki Egyetemen.

A St. Galleni Egyetemre (HSG) jutáshoz ugyancsak behatárolt a felvételi kapacitás a külföldi hallgatók számára (25%). A hallgatók kiválasztása az érettségi bizonyítvány és az egyetem speciális felvételi vizsgáján mutatott teljesítmények alapján történik. A felvételi vizsgára jelentkezési lapokat a St. Galleni Egyetem titkárságán lehet beszerezni.

☐ A jelöltek tanulmányokra bocsátása német érettségivel:

Oktatásügy

Svájc

Amint erre már utaltunk Svájcban semmilyen kötelező előírás nincs a német egyetemre és főiskolákra bocsátást igazoló dokumentum birtoklása esetén a felvétellel kapcsolatban. A rektorátusok, illetve a fakultások az egyes egyetemeken a szabályoknak megfelelően autonóm módon döntenek a német előtanulmányokon elért teljesítmények elismeréséről, illetve a tanulmányokra bocsátási- és nyelv-vizsgákról.

Az 1996/97-es tanévben egy német egyetemre jogosító bizonyítvány birtoklása esetén a jelöltek számára a következő feltételek érvényesek:

A Fribourgi Egyetem, a Genfi Egyetem, a Neuchateli Egyetem, a Lausannei Egyetemen: egyetemi tanulmányra jogosító általános érettségi bizonyítvány.

A Bázeli Egyetem (Universität Basel):

Érettségi bizonyítvány, kiegészítve a második idegen nyelvből és történelemből felső tagozaton szerzett bizonyítvánnyal a Teológiai- és Filozófiai –Történelmi Fakultás számára (kivéve a közgazdaság-tudományokat), igazolás a folyamatos matematikai tanulmányokról a képzés bejezéséig, illetve bizonyítvány a fizika, a kémia és a biológia tanulásáról felső tagozaton a Filozófiai -Természettudományi Fakultás számára, a jogtudományok és a közgazdaság-tudományok esetében elegendő az egyetemi tanulmányokra jogosító általános érettségi + a tanulmányi helyet igazoló bizonyítvány.

A Berni Egyetem (Universität Bern):

A beiratkozáshoz szükséges a főiskolai tanulmányokra jogosító általános érettségi bizonyítvány, illetve az érettségi elismerési szabályozásban feltüntetett szakokból érettségi bizonyítvány bemutatása (A-tól E- típusok, kivéve a rajzot és a zenét), továbbá annak igazolása, hogy a német, a történelem, egy idegen nyelv, a matematika és egy további természettudományi szak tanulása az érettségiig folyamatosan megtörtént. Egyéb esetben a hiányzó szakokból kiegészítő vizsgát kell letenni.

A St. Galleni Egyetem (Universität St. Gallen):

Az egyetemi tanulmányokra jogosító általános érettségi bizonyítvány + a St. Galleni Egyetemeknek a külföldi pályázók számára előírt felvételi vizsgája.

Zürichi Egyetem (Universität Zürich):

A főiskolai tanulmányokra jogosító általános érettségi bizonyítvány + kiegészítő vizsga négy, érettségi vizsgatárgyként nem igazolt tárgyból az érettségi elismerési szabályozása (MAR katalógus) szerint (kivéve a típus szakokat és a rajzot).

Oktatásügy

Svájc

Lausannei Szövetségi Műszaki Egyetem (EPF Lausanne):

Az egyetemi tanulmányokra jogosító általános érettségi bizonyítvány a következők igazolásával: a matematika, a fizika, vagy a kémia, az anyanyelv és egy idegen nyelv tanulása legkevesebb két évig az érettségi előtt. Ezeknek a szakoknak az érettségi vizsga tárgyaihoz kell tartozniuk és az érdemjegyek átlagának az elérhető átlag legkevesebb 70%-át el kell érnie. Ezen túl a gimnáziumi képzésben oktatott következő tárgyak közül legkevesebb három tanulásáról kell bizonyítvánnyal rendelkezni: ábrázoló geometria vagy alkalmazott matematika, földrajz, történelem, modern nyelvek, természettudományok.

Zürichi Szövetségi Műszaki Egyetem (ETH Zürich):

A főiskolai tanulmányokra jogosító általános érettségi bizonyítvány a következő kiegészítésekkel: a matematika, a fizika vagy a kémia az anyanyelv és idegen nyelv tanulása legkevesebb két évig az érettségi előtt. Ezeknek a szakoknak az érettségi vizsga tárgyaihoz kell tartozniuk és az érdemjegyek átlagának az elérhető átlag legkevesebb 70%-át kell elérni. Ezen túl a gimnáziumi képzésben oktatott következő tárgyak közül legkevesebb három tanulásáról kell bizonyítvánnyal rendelkeznie: ábrázoló geometria vagy alkalmazott matematika, földrajz, történelem, modern nyelvek és természettudományok.

Egyébként valamennyi egyetem esetében a következő szabályozás érvényes: azokon a szakokon, amelyek Németországban a numerus clausus (előre meghatározott zárt szám, amelyet túllépni nem szabad) hatálya alá tartoznak, egy német egyetemre érvényes tanulmányokra bocsátási engedélyt kell felmutatni a tanulmányi helyek hiányát igazoló központ részéről (Zentralstelle für die Vergabe von Studienplätzen ZVS).

A német érettségivel rendelkező külföldi svájciak beszerezhetnek egy igazolást a német tanulmányok engedélyezéséhez, mert egyéb esetben számukra is a fentiekben leírt általános és speciális tanulmányokra bocsátási feltételek érvényesek. A szövetségi medikusvizsgákra bocsátás kérelme esetén (csak svájci állampolgárok számára lehetséges módon) a jelölteknek a svájci külföldi érettségi bizonyítványának elismeréséről szóló különleges szabályozások követelményei szerint, amennyiben külföldi svájciak az 1972 december 18-i döntés hatálya alá esnek kell a dokumentumok elismerését kérni az 1991 április 1-i helyzet szerint. Amennyiben tehát egy külföldi svájci semmilyen svájci vagy Svájcban elismert érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkezik, egyidejűleg kérnie kell a külföldi érettségi bizonyítvány elismerését a Svájci Érettségi Bizottságnál (Schweizerische Maturitätskommission SMK).

Címe: Schweizerische Maturitätskommission
Bundesamt für Bildung und Wissenschaft (BBW)
z.H. Herrn Ernst Flammer
Wildhainweg 9
CH-3001 Bern

Oktatásügy

Svájc

A Svájci Érettségi Bizottság megvizsgálja a bizonyítványt és valamennyi szak esetében rögzíti, hogy mely tárgyakból (érettségi szakokból) kell kiegészítő vizsgát tenni. Svájc története és földrajza mindenkor részét képezi a vizsgáknak. Idegen nyelvi vizsga előírására akkor kerül sor, ha az érettségi bizonyítvány legalább két nyelvvizsga eredményes letételét az ország államnyelvei közül nem tartalmazza.

☞ Tanulmányokra bocsátás a nem egyetemi továbbképző intézményekben.

A svájci szakfőiskolai érettségi illetve szakhoz kötődő főiskolai tanulmányokra jogosító érettségi alapján az egyetemeken kívüli továbbképző intézetekben lehetséges továbbtanulás feltételeiről az egyes intézetek közvetlenül adnak felvilágosítást.

☞ A tanulmányokat folytatók felvételeinek engedélyezése

Egyszerű formában történik a svájci egyetemekre jutás, amennyiben egy német vagy svájci pályázó egy alapstudiumot (legkevesebb négy szemesztert) Németországban már abszolvált és egy svájci egyetemeken kíván továbbtanulni vagy doktorálni. Ebben az esetben a tanulmányok elismerése (tanulmányi idő, teljesítmények, tanulmányok befejezése, akadémiai fokozatok) a Svájci Szövetségi Kormány és a Német Szövetségi Kormány között az egyetemi tanulmányokra érvényes egyenértékűség kétoldalú elismerése keretében szabályozott.

Problémamentes tanulmányok folytatása kettőtől négy szemeszterig tartó vendéghallgatási szándék esetén is. Aki vendéghallgatóként (vendégként tanuló) egy svájci egyetemre beiratkozik azonban nem bocsátható vizsgára és a gyakorlatokat, valamint a előadásokat is csak az illetékes docensek hozzájárulásával látogathatja. (További felvilágosítást az egyetemek kancelláriáik adnak.)

Nyelvismeret

A tanulmányok folytatása esetén Svájc francia anyanyelvű részében megkövetelt a tanítási nyelv kielégítő ismerete. Amennyiben a hallgató a francia nyelvből csupán alapismeretekkel rendelkezik, szükséges részéről nyelvkészségét nyelvikurzusok látogatásával fejleszteni. Egyes egyetemeken a francia nyelvből nyelvvizsga letétele a beiratkozás előfeltétele. A szükséges információkat az egyetemi kancelláriák biztosítják.

A jövőbeli jogászok, akik Genfben vagy Lausanneban kívánnak az egyetemre beiratkozni, nyelvvizsgát Németországban a Svájci Követségen vagy a Svájci Konzulátuson tudnak letenni. A vizsgát a svájci egyetem értékeli.

Azoknak a hallgatóknak, akiknek nyelvismerete a kiutazás előtt még nem elegendő, nyelvtudásukat a modern francia egyetemeken különleges iskoláiban Fribourban, Genfben, Lausanneban és Neuchatelben bővíthetik. A franci nyelvi kurzusokról Svájc francia nyelvű részén az évente megjelenő DAAD kiadványok (Deutscher Akademischer Austauschdienst-Német Akadémiai Csereszolgálat) „Nyári nyelvtanfolyamok a főiskolákon –francia” c. része tartalmazza.

Felvételi kérelem, beiratkozás

☞ Előzetes bejelentkezés

A pályázók nagy rohamra Svájcban azt eredményezte, hogy előzetes bejelentkezést vezettek be (határidő: a szabályok szerint június 1./). Aki ezt az előzetes bejelentkezést elmulasztja, azt a kockázatot vállalja, hogy az általa kívánt évben nem kerülhet sor a tanulmányai megkezdésére. Felhívjuk a figyelmet arra is, hogy bár az előzetes bejelentkezés elengedhetetlen az egyénekenkénti beiratkozáshoz, azt azonban nem helyettesíti.

Az előzetes bejelentkezés formanyomtatványai a rektorátusok kancelláriáin, vagy a megfelelő szakok intézeteiben kaphatók. Az előzetes bejelentkezésnek pontos adatokat kell tartalmaznia a tervezett tanulmányokról, szükséges egy kézzel írott életrajt és a bizonyítványok csatolása.

Jelenleg a külföldiek esetében a következő határidők érvényesek:

- Március 15.: Fordító és Tolmacsképző Főiskola, Genf (Ecole de traduction et d'interprétation in Genf)
- Június 1.: Bern Fribourg, Genf, Lausanne, Neuchatel, Zürich.
- Július 15: St. Gallen, Zürichi Szövetségi Műszaki Egyetem (ETHZ), Lausane-i Szövetségi Műszaki Egyetem (EPFL)
- Július 31.: Bazel

☞ Beiratkozás

Tanácsos – tekintettel a Svájcban eltöltött tanulmányi idő elismerésére a német egyetemek részéről – a rendes beiratkozás választása. A rendszeren beiratkozott jelölt különböző költségkedvezményekben részesülhet.

A beiratkozáshoz szükséges formanyomtatványok valamennyi egyetemen azonosak, közelebbieket az előadási jegyzékek tartalmazzák, de információt az egyetemi kancelláriák is nyújtanak.

A szabályoknak megfelelően a beiratkozásra a szemeszter megkezdése előtt egy-két héten belül, a jelölt személyes megjelenésével kerül sor.

A jelöltnek a következő dokumentumokat kell magával hozni (ettől eltérések az egyes egyetemeken lehetségesek):

- érettségi bizonyítvány, (eredeti)
- a hazai egyetem leckekönyve,
- kiiratkozási igazolás (illetve igazolás a tanulmányok alóli szabadságolásról) a legutoljára látogatott egyetem részéről,
- rendőrségi bejelentkezés,
- igazolás a tanulmányokra bocsátással kapcsolatos bejelentkezéséről,
- személyigazolvány,
- 3-4 db. fénykép.

A beiratkozásnál beiratkozási és tanulmányi díj esedékes.

Ajánlatos az előadások megkezdése előtt 3-4 héttel a tanulmányok helyén megjelenni annak érdekében, hogy a hallgató megfelelő szobát keressen, illetve a beiratkozással kapcsolatos formalitásokat időhiány nélkül elvégezze.

Illetékek és finanszírozási lehetőségek

Tandíjak

Az egyetemek szemeszterenként tandíjat állapítanak meg, amely a külföldi hallgatók esetében 500 és 1200 frank közötti összeg, és a szemeszter elején a befizetési bizonylatot be kell mutatni. Ez az illeték az esetek többségében tartalmaz egy kollégiumi átalányt is, illetve hozzájárulást a könyvtárhasználathoz, a sporttevékenység lehetőségeinek biztosításához, a diákegyesülethez, stb.

A szakmákkal kapcsolatos költségek (a laboratóriumok használata, a gyakorlatokhoz felhasznált anyagok, a kirándulások kiadásait, stb.) finanszírozásának kiegészítését, a fakultások, illetve a részlegek vagy intézetek állapítják meg. A köztes- és a záróvizsgák abszolválásához külön illetéket kell leróni.

A vendéghallgatók számára a díjak alacsonyabbak, mint a rendes hallgatók esetében.

Ösztöndíjak és egyéb lehetőségek a külföldi tartózkodás támogatására

A tanulmányok idejére esedékes tartózkodás Svájcban gyakorlatilag nem finanszírozható a mellékfoglalkozásból, vagy a szabadidőben vállalt munka bevételeiből. Ebből következően számos érdekelt fiatalnak gondolnia kell egy ösztöndíj megpályázására.

(.....)

□> Egyetemi szövetségek, egyesületek, együttműködés.

A német és a svájci egyetemek közötti együttműködés keretében - adott esetben - ösztöndíjak és munkahelyek is rendelkezésre állnak. A meglévő együttműködésekről, valamint egy támogatás elnyerésének lehetőségéről az Akadémiai Külföldi Hivatalok, illetve a konkrét együttműködései megállapodásokról a német egyetemek adnak felvilágosítást.

Oktatásügy

Svájc

☐ Praktikumok és az orvostanhallgatók kórházi gyakorlata

A közgazdaságtudományok szakjainak hallgatói Svájcban 6-12 hétig tartó praktikumot tudnak teljesíteni a szünidő keretében. Erről felvilágosítást a AIESEC (Association Internationale des Etudiants et Sciences Economiques et Commerciales – Közgazdasági és Kereskedelmi Hallgatók Nemzetközi Társasága) illetve a következő intézmény nyújt:

Deutsches Komitee der AIESEC e.V.
Subbelrather Straße 247
50825 Köln

A természettudományi és a műszaki szakterületek hallgatói a svájci üzemekben tervezett praktikum ügyében forduljanak a IAESTE német bizottsághoz (International Association for the Exchange of Students for Technical Experience – a Műszaki Hallgatók Nemzetközi Cseretársasága a DAAD-hoz vagy a külföldi akadémiai hivatalokhoz (Akademische Auslandsämter), a praktikumot szervező hivatalokhoz, vagy az IAESTE helyi bizottságához az egyes egyetemeken. Az IAESTE 2-3 hónapos – kivételes esetekben hosszabb – praktikumot közvetít a svájci üzemek felé. Tekintettel az üzemek magas szakmai követelményeire, a praktikumhoz a hallgatók részéről több szemeszter elvégzése igényeltetik.

Az orvostanhallgatók számára, akik a harmadik klinikai szemesztert befejezik és már egy hathetes kórházi gyakorlatot teljesítettek, fennáll a lehetőség kórházi gyakorlat végzésére egy svájci kórházban. Közelebbi felvilágosítást a német egyetem, vagy intézet orvosi szakmai szervezete nyújt:

Deutscher Famulantaustausch (dfa)
Godesberger Allee 54
53174 Bonn

(.....)

☐ Asszisztensi tevékenység

A Külföldi Pedagógiai Szolgálat közvetít munkára olyan hallgatókat a német egyetemokről, akik a munkába lépéskor egy tudományos studium legkevesebb négy szemeszterét egy német egyetemen befejezték és dolgozni kívánnak a következő munkakörökben: tanulmányi referensek, helyettes tanárok felső- és reáliskolai állásokon,, idegen nyelvű asszisztenseként a német nyelvű Svájc valamelyik iskolájában.

Cím:
Pädagogischer Austauschdienst
Nassestraße 8
53113 Bonn

Oktatásügy

Svájc

A DAAD a svájci egyetemeken megkeresése esetén lektorokat tud közvetíteni a svájci egyetemekre német nyelv és irodalom, valamint honismeret szakokon. Egy lektori állás elnyeréséhez a pályázónak befejezett tanulmányokkal – a szabályok szerint germanisztikából fő- vagy mellék szakon – és lehetőség szerint tanítási gyakorlattal kell rendelkeznie a német, mint idegen nyelv oktatásában. A korhatár 35 év.

Német egyetemi oktatók rövidebb vagy hosszabb időtartamú docentúrára közvetíthetők a svájci egyetemekre. Közelebbi felvilágosítást a DAAD nyújt. „Német tudományos tanerők közvetítése a külföldi egyetemekre” (Vermittlung deutscher wissenschaftlicher Lehrkräfte an ausländische Hochschulen).

Szakmai továbbképzés

*Felsőfokú szakiskolák,
Technikusképző iskolák,
Egyéb képzések.*

Továbbképzés: iskola az iskola után

Anna Borkowsky: A Szövetségi Statisztikai Hivatal iskolai és Szakmai Képzési Szekció tudományos munkatársa.

A felsőfokú szakképzés

A svájci iskolastatisztika 1989/90-ben szűk 46.000 hallgatót számolt a felsőszintű szakképzésben. Továbbra is felsőfokú szakképzés a felsőoktatás (Tertiärstufe) első számú oszlopa az oktatási rendszeren belül. Ezek a képzési formák szolgálják a gazdaság számára sűrgetően fontos káderek iskoláztatását, közvetítik a munkaerő számára a szükséges speciális ismereteket és egyben megoldják az átképzési feladatokat is. A szakképzési rendszer – tehát a kvalifikált munkaerő képzése – a képzés továbbfolytatására épül. Ezáltal lehetséges a Svájcban tipikusan kialakult folyamat működése, amelynek célja a kvalifikált szakmai munkaerő, valamint a közép- és felsőszintű káderek biztosítása.

Az utóbbi tíz évben mind a hallgatók, mind a kínálatok száma folyamatosan emelkedett. Az kínálatok sorában például utalhatunk a másoddiplomák megszerzésének bővülő lehetőségeire, az újonnan indított különböző tanfolyamokra, valamint további – privát és nyilvános – kínálatok megjelenésére a továbbképzési piacon.

Amiért a továbbképzés fontos

A gazdaságpolitika és az oktatáspolitika exponensei egybehangzóan nevezik a továbbképzést a 90-es évek központi feladatának. Gazdaságpolitikailag a döntő tényező az elegendő számú magasan kvalifikált munkaerő biztosításának követelménye a nemzetközileg megerősödő konkurencia harc erősödése miatt, valamint a folyamatos innováció szerepének bővülése a gazdaság területén. Másrészt általában is szükséges a tudás és a kompetencia a tudomány és a technika fejlődése következtében előállt változó követelmények mindennapi teljesítéséhez, amelynek eszköze a periodikus továbbképzés és ezáltal a követelményekhez való alkalmazkodás. Nem utolsó sorban fontos egy demokráciában az elkerülhetetlen döntési képességek és készségek fejlesztése. Oktatáspolitikai szempontból vizsgálva a folyamatokat megjelenik a „permanens oktatás” (education permanente) vagy az „ismétlődő iskoláztatás” (education recurrenente), mint a társadalmilag szükséges megszerzésének folyamatos biztosítása, amelynek jelentősége a gyors ütemben megújuló környezetünkben növekszik.

A gyermek- és ifju korban megvalósított egyszeri képzési folyamat nem elegendő többé. A továbbképzés tehát az egyik különösen fontos politikai területté válik és a Szövetség az általa rövidesen elfogadásra tervezett „Különleges intézkedések a szakmai és egyetemi továbbképzés érdekében” című dokumentum lényeges hozzájárulást jelent a „továbbképzési offenzívá”-hoz. Ebben a munkában a kantonok és a községek, a továbbképzést felkínálók és a vállalkozók is aktívan részt vesznek.

▷ Költségviselés

A továbbképzésben különös jelentőségűek a privát megvalósító finanszírozók. A privát megvalósítók részben piacorientált vállalkozóként működnek, és legtöbbször általános továbbképzési lehetőségeket kínálnak. A továbbképzések privát szervezői és működtetői azonban az üzemekben is megtalálhatóak, akik a munkatársak számára belső képzéseket szerveznek.

A továbbképzés nagy részét a privát csatornákon keresztül finanszírozzák és a hozzájárulásokat a résztvevők vagy munkaadók fedezik. Privát (de nem egyéni) finanszírozási fajtának lehet nevezni a paritásos alapot, amelyet a munkaadók és munkavállalók anyagilag támogatnak, és a szakmai továbbképzési formák finanszírozásával mindenkor az egyes szakmai csoportokhoz tartozókat szolgálják. A Szövetség, a kantonok és a községek a továbbképzési tevékenységben túlnyomóan szubszidiáris szerepük szerint vesznek részt. Ebben a folyamatban a Szövetség prioritásos alapon támogatja a szakmai továbbképzést szolgáló intézkedéseket és intézményeket. A nyilvános és a privát szektornak ez a feladatmegoszlása széles politikai egyetértéssel találkozik.

A továbbképzési lehetőségekről való gondoskodás regionálisan erősen eltérő módon történik. A 3000 község közül csupán száz biztosítja a felsőszintű szakmai továbbképzést szolgáló intézetek működésének feltételeit. A regionális egyensúlytalanságért – egyebek között – a továbbképzési területen uralkodó piaci törvények a felelősek. A városi központok a továbbképzési intézményekkel jól ellátottak, garantálják a kedvező infrastrukturális feltételeket, így irántuk élénk az érdeklődés, miközben a hasonló képzési lehetőségek a vidéki területeken csak ritkán adódnak, és ezek is szűk keretet tudnak felkínálni, továbbá mindössze néhány tanfolyamra működtetésre specializáltak.

▷ A továbbképzés az oktatási statisztikában

Az oktatás-statisztika képzésként azt az oktatási folyamatot rögzíti, amely egy szakmához kötődik, továbbá több szak mellett a témáknak egy minimális számát magába foglalja, és résztvevői számára előfeltételként szabja meg a befejezett felső középiskolai tanulmányokat. A definíció magába foglal különböző képző tanfolyamokat, amelyek eltérő mértékben államilag szabályozottak és költségviselésileg finanszírozottak. A definíció azonban számos oktatási tevékenységet kizár a továbbképzésből. Nem tartoznak a definíció fogalmkörébe különösen az üzemen belüli képzések, a rövid képzések és azok a formák, amelyek egy szakterületre behatárolódnak, például a legkedveltebb nyelv-, vagy informatikai kurzusok.

A továbbképzésben megkülönböztetjük a következő intézményeket:

- felsőfokú szakiskolák,
- technikusi iskolák,
- szakvizsga előkészítők,
- szakmai vizsgára előkészítők,
- egyéb képzések.

A statisztika fogalmi körei változóak. Teljes mértékben lefedik az elismert felsőfokú szakiskolák és technikusképző iskolák területeit. Az egyéb képzések amelyek a fenti definíciónak megfelelnek becslésünk szerint a képző tanfolyamok körülbelül a felét adják, a hallgatóknak azonban mintegy kétharmadát foglalják magukba.

▷ A számok

A felsősintű szakképzés tanfolyamai 46.000 hallgatóval a svájci képzési környezetben nem jelentenek peremjelenséget. A főiskolákon tanuló mintegy 83.000 hallgató ennek nem egészen a kétszerese. Összehasonlítva a 230.000-rel, akik 1989/90-ben egy szakmai alapképzésben részesültek, ez már egy szerény kisebbség. A záró végbizonyítványok esetében is hasonlóak a viszonyok: a felső középiskola hét oklevele esik egy egyetemen kívüli felső fokú diplomára. Figyelemmel a továbbképzés valamennyi formájára legkevesebb 400.000 személlyel lehet számolni, akik egy-egy szakmához kapcsolódó továbbképzésben részt vesznek⁽¹⁾

Mindenesetre ezeknek a továbbképzéseknek az egyharmadát üzemen belül szervezik, és a kurzusok elvégzésének célja egy oklevél megszerzése, vagy egy vizsga letétele. Ezáltal a továbbképzett személyek iránti igény még nem került lefedésre, különösen azoknak a személyeknek a részéről, akik a felső szakiskolákat látogatják, vagy a hivatalos vizsgákat leteszik.

⁽¹⁾ Ez a számítás azon körkérdesen nyugszik, amelyet 1988 és 1990-ben egy felmérés során tettek fel. Ebben a 20-60 évesek 40%-a úgy nyilatkozott, hogy az utóbbi három évben részt vett továbbképzési programon. A látogatott rendezvények háromnegyed része a szakmához kötődött. A felmérésnél számításba vettük, hogy évente a továbbképzési rendezvények látogatóinak egyharmada aktív, azaz kb. a népesség 10%-a.

□ Felsőfokú szakiskolák

A felsőfokú szakiskolák a képzési rendszer szakmai oszlopainak kádereküszöbei. Az itt végzők számára általában nyitva áll a lehetőség a vezető funkcióba kerüléshez. A felsőfokú szakiskolák oktatási programjai a Szövetség által rögzített minimális követelményhez orientálódnak. Ennek a szakiskolának a legrégebbi intézményei a műszaki főiskolák (Höhere Technische Lehrveranstaltungen HTL), amelynek példája alapján kerültek az egyéb területeken működő szakfőiskolák megszervezésre. A felsőfokú szakiskolák bővülnek: az utóbbi években új iskolatípusok kerültek elismerésre, új iskolákat alapítottak és a hallgatók száma markánsan növekszik.

A felsőfokú szakmai képzés hallgatóinak egyharmada 1989/90-ben szakfőiskolára járt, a többsége mérnökiskolába. A hallgatók 99%-a nyilvános iskolába járt. A 73%-a nappali tagozaton végzett. A hallgatók fiatalok, több mint fele 24 év alatti. A szociális munkás képző iskolák – összehasonlítva a két utóbb megnevezett faktorial – kivételt képeznek. A hallgatók közel fele esti-szabályozott oktatásban vesz részt (munka melletti tanulás) és egyharmada 30 évnél idősebb.

□ Technikusképző iskolák

A technikusképző iskolákon a technikai feladatok és a vezetői funkciók átvételére képeznek szakembereket, egy középkáderei vezetői szintre készítve elő őket. A felsősintű szakmai képzés hallgatóinak 9%-a található ezekben az iskolákban. A legfontosabb képzési irány az elektrotechnika, a gépgyártás, az üzemtechnika és az informatika. A technikus iskolák szűk 20%-a privát formában működik és a tanulmányokat befejezők bő kétharmada a munka melletti részképzésben tanul. A nők részvétele 3%-os, amely a legalacsonyabb a felsősintű szakmai képzés fajtái között.

□ Előkészület a vizsgára

A svájci szakmai képzési rendszer számos szakma esetében ismeri a tovább folytatott vizsga fogalmát. Ez szövetségi szinten szabályozott. A jelölteknek a szabályok szerint szakmai képzésben kell résztvenniük a felső középiskolában és ennek befejezése után több éves gyakorlat szükséges a vizsgához.

A vizsgákat két fokozaton szervezik:

- Az első fokon letett szakmai vizsgák előkészítik egy vezetői állásra, vagy egy magas szakmai követelményekkel járó funkcióra.
- A felső szak- vagy mestervizsga mint második fokozat annak rögzítését szolgálja, hogy a pályázó képes egy üzem önálló vezetésére, vagy további szakmai elvárások teljesítésére.

A felsőszintű szakmai képzés hallgatóinak egyharmada olyan tanfolyamokon vesz részt, amely a vizsgák előkészítését szolgálja. A kurzusokat szakmai szövetségek, nyilvános iskolák vagy privát intézetek szervezik, amelynek keretében a tanulmányaikat befejező 80, illetve 75%-a nyilvános intézetekben tanul. A vizsgákra a nagy többség esetében a munka mellett részidőben készülnek fel. A vizsgára való felkészülés magától értetődően más úton is lehet, mint a szervezett kurzusok, pl. az önképzés keretében, a távoktatásban, vagy más építőköcska formában.

1988-ban 53 szakmában szakmai vizsgát és 112 szakmában felső szintű szakvizsgát lehetett letenni. A jelöltek közül mintegy 70% eredményes vizsgát tett, amely számarány az utóbbi néhány év átlagának felel meg. Az utóbbi években az eredményesen letett szakmai vizsgák száma folyamatosan növekedett, miközben a felsőszintű szakvizsgák száma állandó maradt.

Egyéb képzések

Az „egyéb képzések” fogalommal jelölik összefoglalóan azokat a lényeges képzési formákat, amelyek nem szövetségi szinten szabályozottak. Ebbe a formába tartozik a felsőfokú képzés keretében az olyan szakterület, mint a gyógykezelői, a művészeti vagy az olyan alkalmazotti szakmák mint például az ápolás, gondozás (kivéve a szociális munkásképző iskolákat) szakembereinek felkészítése. A három megjelölt szakterület átfogja a hallgatók 45%-át az „egyéb képzések” keretében. A résztvevők további 42%-a kereskedelem és az igazgatás szakterületére kíván felkészülni.

A privát szervezetek aktívan közreműködnek az „egyéb képzések” nagy részének működtetésében. A hallgatók 40%-a privát intézetekben tanul. Ez a legmagasabb számarány az összes képzési formán belül. A munka melletti képzésben résztvevők nem egészen 60%-ot tesznek ki.

A népesség részvétele a továbbképzésben

1988 és 1990-ben egy körkérdés alapján kimutatható volt, hogy a 20-64 évesek mintegy 40%-a az utóbbi három évben részt vett valamilyen szervezett továbbképzésben. Mintegy 30% számára a továbbképzés összefüggött a szakmai tevékenységgel. Figyelemmel a továbbképzés különböző fajtáira és formáira ebből és más vizsgálatokból a következő kép áll össze:

- Több nő, mint férfi vesz részt az általános továbbképzésben.
- Több férfi, mint nő vesz részt a szakmához kapcsolódó továbbképzésben.
- Amennyiben a nők a férfiakhoz hasonló mértékben és összehasonlítható pozícióban végzik szakmai tevékenységüket, ugyanolyan gyakran vesznek részt szakmai továbbképzésben, mint a férfiak, ritkábban részesednek azonban a munkaadó teljes támogatásában (időben és financiálisan).

Oktatásügy

Svájc

- A fiatalabbak gyakrabban vesznek részt szakmailag motivált továbbképzésben.
- A városokban lakók nagyobb arányban részesek a továbbképzésnek, mint a vidéken lakók.
- A német nyelvű svájciak gyakrabban vesznek részt továbbképzésben, mint a nyugat-svájciak. (a Francia nyelvű svájciak).
- Összehasonlítható életkorban és azonos nemek esetén a jobb iskolázás és képzettség a magasabb szakmai pozíció és a nagyobb jövedelem pozitív befolyást gyakorol a továbbképzési részvételre, és a továbbképzéssel kapcsolatos beállítódásra.
- A nagyobb üzemekhez tartozók mind az üzemen belüli, mind az üzemen kívüli kínálatokból nagyobb mértékben profitálnak, mint a kis üzemekben dolgozók.
- Amennyiben valaki már egy továbbképzésben részt vett, sokkal inkább megnézi, hogy erre a jövőben is vállalkozik e.

Forrás: Bildungswesen, Arbeitswelt, Soziale Sicherung (Lebensunterhalt, Institutionen) Beratungsdienste, Lexikon (Stichwortverzeichnis, Bildungswesen-Schweiz), Bundesanstalt für Arbeit. Redaktion und Produktion: W. Bertelsmann Verlag GmbH & Co. KG, Bielefeld

Jegyzék:

Abitur	érettségi
Baccalaureates	érettségi (Franciaország), illetve a legalsó tudományos fokozat (Anglia, USA)
Berufsausbildung	szakmai gyakorlati tevékenységre épülő felsőfokú szakképzés
Berufschule,- lehre	szakmunkásképző iskola, - tanfolyam
Berufspraxis	szakmai gyakorlati tevékenység
Berufsmatura	szakmai érettségi
Berufsschule	szakiskola
Diplommittelschule	oklevelet nyújtó középiskola
Extra-universitäre Ausbildungsgänge	egyetemen kívüli képzési folyamat
Fachhochschulstudiengang	szakfőiskolai képzés
Famulatura	az orvostanhallgatók kórházi gyakorlata
Fortbildungseinrichtung	továbbképző intézmény
Hochschule	egyetem, főiskola
Höhere Fachschule	felsőfokú szakiskola
Höhere Mittelschule	felső középiskola
Kindergarten	óvoda
Lieceum	állami középiskola
Lizentiat	licenciátus (néhány külföldi egyetemen a doktorátust megelőző értékű vagy azzal egyenlő értékű tudományos fokozat, egyetemi végzettség, képzettség középiskolában való tanításra)
Maturitätsschule	érettségit nyújtó iskola
Obligatorische Schule	kötelező iskola
Primarschule(s)	népiskola (elemi iskola) (4-6 éves)
Promotion	tudományos fokozat odaítélése, különösen doktorrá avatás
Schule für Unterrichtsberufe	pedagógusképző
Sekundarstufe	sekundarschule = német középiskola
Sekundarstufe I	alsó középiskola
Sekundarstufe II	felső középiskola
Tertiärstufe	felsőoktatás (Formái: akadémiai szintű befejezéssel = mit akademischem Abschluß, nem akadémiai befejezéssel = mit nicht akademischem Abschluß)
Triale Lehre	utazástechnikai tereptanulmányok
Universität	egyetem
Vorschule	előiskola